

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

NOMINA.

Cucumer unde
dictus.

IKYΣ, οὐκ σίκυα ἡμέρας Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur. Officinæ latinam appellationē retinuerunt. Aëtius Anguriū etiam uocari tradit. Germani Cucumern uocant. Cucumer autem, ut Varroni placet, dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn uerò Græci ex aduerso Sicys. ἀπὸ τοῦ σύκεως οὐκ σύκη, quod scilicet appetentiā concumbendi minimè stimuleat, nominasse uidentur. Hinc celebratum Græcis prouerbium est, ut ex Athenæo annotauit Adagium. Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerē deuoret. quod textrices magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicæ sint, & opportunæ Veneri. Vt ergo h̄s imputus infrenet & elanguescat, adagiu edendos cucumeres textricibus consulebat.

GENERA.

Pepones. Cucumerū genera sunt Pepones & Melopepones, in quos statim degenerant, Melopepones. figura tantum & quantitate inter se dissidentes. Siquidem qui magnitudine excedunt, aut in longitudinē procedunt, quales multis locis nascuntur, Pepones quoniam uocati fuerunt. Sed qui formam & effigiem mali referunt, & humi rotundantur, Melopepones Græcis uocantur, facto ex Pepone & malo nomine; neq; inter Pepones & Melopepones aliud quādum quod sumitur ex figura quondam, ut diximus, discriben fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quasi μήλων, id est, pomeos, à mālorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorū simul cum officinis uitit. Sunt itaq; in uniuersum tria Cucumerū satiuorum genera. **C**ucumis. mum genus absolute Cucumis, à nostræ ætatis herbarijs, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc est, flauus, à colore quem habet cum maturuerit, appellatur. Aë. Anguria. tius, quod equidem sciam, primus Anguria uocari tradit, quæ ueteribus σίκυα, id est, Cucumeres nominantur. Horum sanè plura sunt genera, nos quatuor potiora D cōmemorabimus, quorū etiā picturas exhibemus. Primi generis est uulgaris Cucumer, fructū obtinēs oblongū & maculosum, germanicē uocat̄ gemeyn Cucumern. Sunt qui illum priuatim Anguriā appellant. Ad quod sanè nomen alludentes Germani nostri, alio nomine Gurchen nominant. Alterius generis Cucumer est peregrinus, quem uulgas Turcicū nuncupat, priori multò maior ac procerior folijs, floribus & fructu, qui ut in primo nō est maculosus, sed tamen oblongus etiā. Germani Türkisch Cucumern appellant. Fructus eius admodū flauus existit, hinc est quod multi eundē priuatim Citrulum & Citreolū, quasi citrinū, hoc est, flauū uocent. Huius semina alba & lata sunt. Tertiū generis Cucumer est qui marinus dicitur, Turcico, quod ad folia, flores & semina attinet, ferè similis, nisi quod in hoc omnia sint minora. Fructus uerò rotundus, ut pictura monstrat. Vulgus Zucco marin uocat. Germani meer Cucumer. Officinis perinde atq; Turcicus ignotus. Quar ti generis Cucumer est, quem officinæ hodie Citrulū uocant. Folia habet ferè Colocynthidis, multifariā dissecta & incisa; fructū rotundū, herbacei coloris, & in eo semina lata, & colore spadicea, hoc est, in rufo atra. Nos officinas respicientes nominauimus hunc Cucumerē citrulū, germanicē Citrullen. Alterū genus Cucumeris **P**epo. est, qui nunc simpliciter Pepon, ἀπὸ πεπώνων, hoc est, maturescere dicit. Is enim mitis ac tener maturitate flaccescit. Germani Pfeben appellant. Tertiū genus Cu melon. cumeris hodie Melon ab omnibus uocatur, Germani Melauū nominant. A priori forma & suavitate differt: rotundior siquidē & mali cotonei quasi formā referēs, mitiorq; existit. Discriben hoc sentientes posteriores Græci σίκων simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modo Cucumerē uocamus. Adiecta autem Peponis uoce, hunc quem nostra etas priuatim Peponē nominat, σίκων πεπών, id est, Cucumerē Peponē dixerunt, mitē scilicet & maturitate tenerū Cucumim innuentes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda mali effigie μήλων peculiariter dixerunt, complexi sunt.

FORMA.

Cucumis. Cucumis sarmentis uiticulisq; prælongis serpit, in ramosq; uitis modo se diffundit, ta-

A dit, tamen ob caulī infirmitatē humili spargitur, nī proprius ad sit cui caducus incum bat: folio anguloſo, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoſo, coloris tum herbacei, tū citrini, tum nigri. *Pepo* uite ſerpit prælonga, flagellis ultro citroꝝ *Pepo*, reptantibus, uitigineis ferè frondibus, ſcabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbi culatim ſtriato, prominulis puluinorū toris, ſtrigilibus in uertice pomi & umbilico coeuntibus, ibidemꝝ ſtellarū decuſſatis, cute aspera uelut lentiginibus occupata, carne intus ſuaui, ſeminibus in utero liratim digestis.

LOCVS.

Pingui gaudet ſolo, locisꝝ apricis uberior prouenit Cucumis. Nafcuntur & ppones bene cultis locis, eoꝝ laetus ſi ſubinde rigentur. Amant tamen aprica loca, & ſole irradiata: ideoꝝ cum annus eſt pluuiosus & nubilus, non æquè ut in ſiccis annis proueniunt. Libertate etiam gaudent, qua poſſint ultro uagari. Magna copia Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimū Germaniae noſtræ opidum, prouenit.

TEMPVS.

Æſtatis fine, Julio potiſſimū menſe, matureſcunt. Citius tamen Melones, quam priuatim Cumeres dicitur.

TEMPERAMENTVM.

In Cumerib⁹ ſuperat humida & frigida temperies, non tamen uehementer, ſed quāl in ſecundo cenſetur ordine. Attamen ſi quis aut ſemen aut radicem arefa ciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, ſed iam deſiccantis, idꝝ in primo quodam modo ordine, aut in ſecundo incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Satiuus Cucumis bonam facit aluum, ſtomachoꝝ accōmodatus eſt. Refrigera, nec corruptionē ſentit. Prodeſt ueticæ. Olfactu animo deficientes reſtituit. Semen eius mediocriter urinā cit. Cum lacte aut paſſo ueticæ exulcerationibus ſubuenit. Folia eius cum uino illita, morsus canum ſanant, cum melle uerò epinyctidas. Peponis autem caro comeſta urinam cit. Inflammationes oculorum illita ſedat. Superior eius cortex contra aduſtionem infantū, quam ſirias ſi uocant, syncipiſti impo nitur. Fronti ut oculorū fluxiones querat, imponit. Mixtus farinæ, & cum ſemi ne in ſole ſiccatus ſuccus, ſmegma fit ad extergendā cutem, & nitorem in facie conciliandum. Radix ſicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, uomitiones mouet. Quod ſi quis modicè à eccena uomere cupiat, gemini oboli ſatis erunt. Sanat & ulcera in modum faui concreta, ceria uocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis eſculentus maturus quidē tenuioris eſſentiæ eſt, qui uerò immaturus eſt, crassioris. Sed & abſtergendi & incidenti facultate participant, quare & urinā mouent, & corpus ſplendidum reddunt: at magis ſi quis ſeme arefacto contusoꝝ atꝝ cribrato, uice pulueris abſterſorū utatur. In ſeme & radice maior abſtergen di facultas, quam in fructu ipſius carne. Vniuersa Peponū natura frigidior cum larga humiditate eſtit. Habent & quandā abſtergendi uim, ideoꝝ urinam cident, & deorsum expeditius quam Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quod por rò abſtergant, diſcere licet ſordidam cutem defricando. Quamobrē maculas etiam ſolis calore factas, & lenticulas faciem occupantes, & in ſuperficie alphas extergere poſſunt. Semen quod in eorum ueluti carne continentur, ad hoc efficiatius, adeò ut renibus etiam calcuло infestatis ſit accōmodatum. Gignit in corpore uitoſum ſuc cum, potiſſimū quando non recte concoquitur. Tum uerò morbus etiam qui cholera dicitur, inducere conſueuit. Etenim priuſquam ad corruptionem peruenit, uomitioni quoque idoneus eſt: largiusꝝ ingeſtus, niſi quis aliquid eorum quæ boni ſunt ſucci ſupermandet, omnino uomitum concitat. Melopepones minus hu

Cmidi quām Pepones sunt, nec adeò prauis succi, segnius item prouocant urinam, tardiusq; deorsum descendunt. Ad uomitū excitandum non eandem uim Peponibus obtinent, sicut nec celeriter in uentriculo, quando illuc prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis causa illum infestauerit, corrumpunt. Ventriculo haudquam ceu Pepones officiunt. Cumeres autem urinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, sed imbecilliorem: minus nanque substantia humidi, ideoq; nō facile, ut illi, in uentriculo corrumpuntur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quae bonae hominum parti concoqui non possunt, conficiant, ob totius scilicet naturæ cum eis proprietatem.

EX PLINIO.

Pepones qui uocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadem contra uomitiones siccatur, in farina tusa datur, quatuor obolis in aqua mulsa, ita ut qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina & in smegmata adjicitur. Cortex quoque uomitionē mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuscunq; satiui illita. Eadem cū melle epinyctidas sanant; cum uino canis morsus. Cucumis odore defectum animi.

EX SYMONE SETHI.

Anguria, quæ Cumeres dicuntur, secundum uerò cōmunem sermonem Tetrangura, ob frigidū & humidum temperamentū noxia sunt, & mali succi. Ex ijs autem parua magnis anteferre oportet. Hæc urinā ducunt, & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febribus, mitiore calorem reddunt. Crebrior uerò horum usus semen genitale minuit, in Veneremq; impetu aufert. Semen autem horū desiccatur, caliditatem quandā possidet, contrariamq; his actionē efficit, urinamq; magis prouocat. Pituitā glutinosam Tetrangura in uentriculo gignunt, quæ cruda per uenas diffunditur. Propterea qui his crebrius utuntur, illi propter humores temporis spatio in uenis, & alijs corporis cauitatibus coactos, longis corripiuntur febribus. Semen uerò horum urinā cit, sed minus quām Peponū, quoniam celerius in uentriculo corrumpuntur. Meliora in his sunt quæ habent semen exiguū. Calidos autē & sicos stomachos iuuant, & si in ardente febre cum aceto porrigantur, ualde prosunt. Propriū uerò horum est naureas uentriculi calore excitatas, sedare. Horum autem interiora esse oportet; nam quæ foris sunt, mali succi existunt, & difficulter admodū concoquuntur, & ferè uenenata. Habent uerò & alias proprieates, ut animo deficientes propter excedentē calorē reficiant. Si autē pituitā in uentri culo nanciscant, naureas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas passiones.

DE SICY SYLVESTRIP CAP. CCLXVII

NOMINA.

Cucumis anguinus.
Cucumer asinus.

IKYΣ ἄγριος, ἡλαχθειος, sic autē propriè uocatur succus eius Græcis, Cucumis anguinus, sylvestris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cumer asinus, Germanis wild Cumer/uel esels Cumer appellatur.

FORMA.

Solo fructu à satiuo Cucumere distat, quem multo minorē habet, glandibusq; longiusculis similem. Folia & farmenta satiuo similia. Radicem albam & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus sabulosisq; locis prouenit. Nusquā tamen in Germania, quod sciam, nisi satus nascitur.

TEMPUS.

C

T E M P V S.

Augusto mense floret, atque subinde autumno fructum tempestiuū producit, qui seminibus ac succo plenus est, qui decerpto pediculo confessim exilire solet.

T E M P E R A M E N T U M.

Calidus & siccus est Cucumis sylvestris, ut ex uiribus latius patebit.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E.

Foliorū succus instillatus aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix omne uetus oedema discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. Decoc̄ta ex aceto & illita podagrās discutit. Ischiadicis infunditur eius decoctum, eoq̄ in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphas, lepras & impetiginē abstergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq̄ deſciunt, præsertim in hydro picis. Purgat uero citra stomachi iniuriam. Radicis selibram accipere oportet, inq̄ duobus uini, præsertim Libyci, sextarijs conterere, ac dandi ex eo terni cyathi, do-

Elaterij confitio. nec tumor abundē subsederit. Quod uero Elateriū uocatur, ex fructu huiuscē Cu-

cumeris paratur ad hunc modum. Eligito Cumeres qui tacti saliendo succum ex se profundunt, ac nocte una repositos dimitte. Postridie cibrum rarius neque crebra foramina habens crateri superponito, supinoq̄ cultro sursum uersus aciem habente sigillatim Cumeres utrīsq̄ manibus prehendens diuidito, & per cibrum in subiectum craterem humorem exprimito, simulq̄ carnosum in eis quod iam cri-

bro adhæret exprimito, ut & illud descendat. Quæ expressa sunt in parata peluim cōiunctio. Coaceruatis autem in cribro quæ antea dissecta fuerunt, ea dulci aqua per-

fundito, & cum expresseris abiuncto. Humorē in pelui agitatum, & linteo opertum,

soli exponito, dumq̄ steterit totam supernatantē aquam, cum humore cōcreto, per

D colato. Facitoq̄ id sæpius donec supernatans aqua subsidat, quam cum diligenter

excolaueris, coniectum in mortarium sedimentū terito, & in pastillos conformato.

Vires Elaterij. Elaterium uero à bimatu ad decenniū purgationibus utile. Integra quantitas obo-

lus est, minima semiobolus, pueris chalci duo. Copiosius enim potum, periculū ad

fert. Pituitā & bilem per inferna pariter & superna trahit. Optima autem per ipsum

difficulter spirantibus fit purgatio. Quod si itaque in animo est per aluum purga-

re, adiecto salis duplo, & stibij quod colorari sufficiat, ex aqua catapotia erui magni-

tudine dato. Postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. Ad citandas uero uomitiones aqua diluens Elaterium, subiectas linguae partes penitissimè penna oblini-

to. Quod si quispiam difficilius uomat, oleo aut unguento irino diluito. Somnum

inhibeto. Porro ijs qui supra modum purgantur, uinum cum oleo mixtum conti-

nū dare conuenit: etenim uomendo emendantur. Quod si uomitiones non finian-

tur, aqua frigida, polenta, posca, poma, &quæ stomachum densare possunt offeren-

da sunt. Ciet Elateriū menses. Foetus enecat in pessu subditum. Morbo regio me-

detur, cum lacte naribus infusum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter angi-

na laborantibus inungitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

E X G A L E N O.

Cumeris sylvestris, & fructus ipsius succus, quem Elaterium uocant, & non

minimè radicis ac foliorū, ad mediciones perutilis est. Elateriū itaq̄ menses ciet,

& foetum interimit appositum, ceu alia omnia amara & subtilium partiū, maximè

si aliquam habeant caliditatē, ueluti Elaterium. Summè siquidem amarum est, le-

uiter calidum, ut ex secundo sit ordine calefacientiū. Porro tale protinus quoq̄ di-

gerendi uim obtinet. Sic igitur eo angina laborantes inungunt quidam cum melle,

aut oleo uetere. Bonū item est regio morbo affectis fusum cum lacte in nares. Hoc

etiam usu dolores capitis sanat. Atq̄ Elateriū quidem eiusmodi est. At radicis suc-

cus, ut & foliorum, licet similem uim habeat, imbecilliorē tamen. Sed & ipsa radix

adsimi-

A ad similem facultatem possidet, abstergit nanque, digerit atque emollit. Porro cortex eo potentius desiccat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere sylvestri fit medicamentū quod uocatur Elaterium, succo expresso è fructu. Cuius causa nisi maturius incidatur, succus exilit, oculorū etiam periculum. Obscuritates & uitia oculorū sanat, genarumq; ulcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagrī illinitur, succoq; dentium dolori medetur. Arida cum resina impetiginē & scabiem, quam psoram & lichenas uocant. Parotidas & panos sanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum succus auribus surdis cum aceto instillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Melius autem quo uetusius erit, quod iam ducentis annis seruatū esse autor est Theophrastus. Et usq; ad quinquagesimū lucernarū lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum est, si admotū prius quām extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. Efficax est contra scorpionū iictus Elateriū, & ad purgandū uterum, aluumq;. Modus portione uirium à dimidio obolo ad solidū. Copiosius necat. Sic & contra phthirias finib; babitur & hydropises, illitū, anginas & arterias cum melle, & oleo ueteri sanat.

DE SMILACE HORTENSIS

CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

MΙΑΞ οὐπάια græcē, Smilax hortensis latine, officinis inusitata: recentiores Græci a herbariū, & qui Arabum, præsertim Serapionis & Auctiūnū, sectantur placita, Phasiolos uel Faseolos. Galenus & alijs ueteres Græci Dolichos appellant. Germani faselen / welsch oder wild Dolichi Bonen uocant,

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, molliora tamen: caules tenues, & capreolos uiciniis fruticibus se implicant, in tantum increscentes, ut tabernacula effingere possint. Fructum Fœnograeco similem profert, longiorem tamen maioremq;, in quo semina renibus similia, non unius coloris, sed ex parte subrufa continentur. Ex qua certè deliniatione sole clarius fit Smilacem hortensem Dioscoridis non esse nisi phaseolos uulgò uocatos, cum sint folijs Hederæ, mollioribus atque uenosis, cauliculis tenuibus, clauiculis propinquis fruticib. se implicantibus, ramis incremento suo tentoria & hortorū cameras fornicesue facientibus, siliquis Fœnograeco haud dissimilibus, longioribus autem & maioribus, seminibus intus uersicoloribus, & renibus in uniuersum similibus. Quę certè unica nota ad docendum Smilacē hortensem esse Phaseolos sufficere posset. Accedit quod Phaseolorū apud Serapionē descriptio non sit alia quām apud Dioscoridē Smilacis hortensis, id quod manifestè patebit utrasq; conferenti. Cæterum etsi duo Phaseolorū uideantur esse genera: sunt enim aliqui candidi, nonnulli uero rubentes, tamen quia in folijs nulla est prorsus diuersitas, & Dioscorides quoque innuat semina hæc non esse unius coloris, sed ut Serapion interpretatur, quædam ad candore, quædam uero ad ruborem accendant, ideo sub unica pictura utriusq; coloris Phaseolos exhibemus: neq; enim distant alia ratione, quām quod albi producant flores candidos, rubentes uero purpurascens. Licet non ad candidos & rubentes tantum hæc Dioscoridis uerba, εν ιωρος, referenda esse existimem, sed ad alias etiam: sunt enim nonnulli fuscii, alijs uero gilui, cœrulei & cæsi, alijs maculis & orbibus atris uariegati, nisi quis omnes iam dictos colores sub candido & rubro, ex quibus ī cōmixti esse uidentur, complecti uelit.

LOCVS.

708

SMILAX HOR-
TENSIS.

Welsch Bonen.

A

LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, ut ex nomine satis constat, in hortis sata prouenit, & cum longis serpat flagellis, propè ponī rīdice palīue debent, quas capreolis suis, ubi increuerit, complectatur.

TEMPS.

Æstate florent, ac subinde siliquas & in ijs semen producunt.

TEMPERAMENTVM.

Symeon Sethi & Mauritanī in primo ordine calidos & humidos esse Phaseolos statuunt. Galenus etiam in libro primo de alimentorū facultatib, humidiores natura esse afferit.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Olerū modo esui apta est siliqua cum semine Asparagi modo elixa. Vrinam pel lit, insomniaq; grauia & tumultuosa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quam Pisa nutriunt, similiter etiam flatu carent; sed quod ad suavitatem attinet & deiectionem, peiores sunt. Alibiles itaq; sunt, nisi quando integri & etiamnū virides unā cum suis siliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui uinum etiam adjiciunt. Sed horum in repositione, ut Pisorum, nullus est usus: quippe quum natura sint humidiores, citò corrupti consueuerunt. Attamen si quis hos tutò reponere cupiat, siccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidem eo modo & à putrefactione, & à corruptione tota hyeme vindicantur, eundem quem nobis Pisa usum exhibentes,

EX AETIO.

Siliquæ seu Lobi qui nunc passim uocant, apud omnes antiquos Dolichi & Phasioli appellati, de genere Pisorum sunt, similes illis quantū ad minimam flatus gene rationem: quantum uero ad iucunditatē cibi & egestionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè isti tantum eorum omnium quæ siliqua uestiuntur, cum siliquis suis comeduntur.

EX SYMEOINE SETHI.

Qui ex ijs magis rubri sunt, calidores. Manifesta quoque in ijs humiditas, quod citò putrefcant. Humore generant crassum & pituitosum. Medium locum habent, ut ait Galenus, inter ea quæ facile & difficulter cōcoquuntur, celeriter & tardè transiunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum sapienti, uentrem proritant. Cum sinapi oblati, plurimum noxæ deponunt. Albi igitur Phasioli crassiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores sunt quam rubri. Proprietate autem quadam turbulenta somnia facit, sed ad bonam habitudinē corporis conferunt, & urinas mouent. Et horum decoctum menses mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO ▶ CAP. CCLXIX ▶

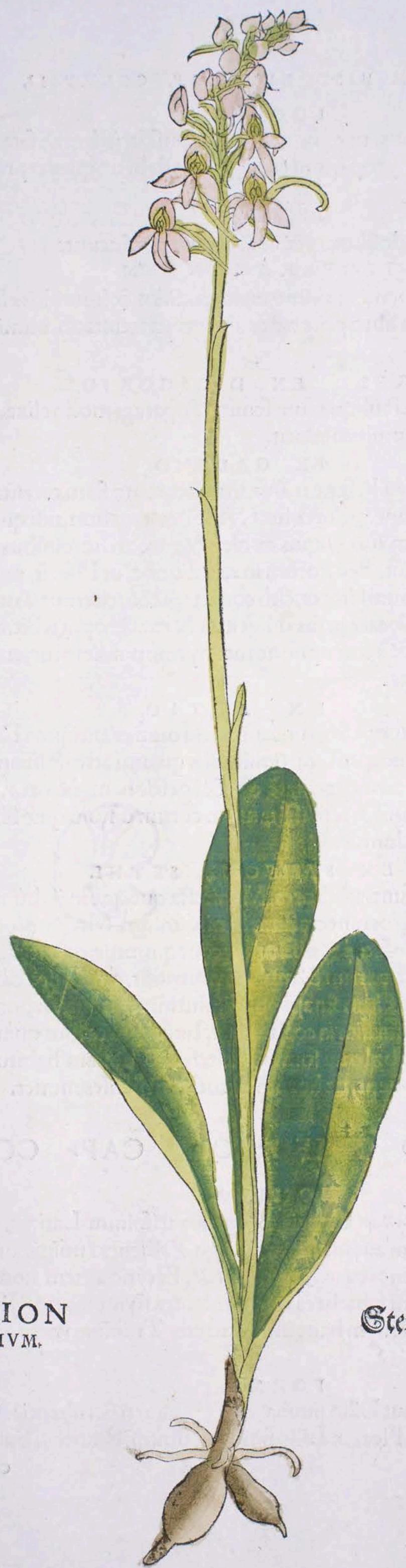
NOMINA.

 ATYPION τρίφυλον Græcis, Satyrium trifolium Latinis, officinis nostris incognitum aut inusitatū: uulgo Testiculus uulpis aut sacerdotis, Germanis Stendelwurz nominatur. Satyrio autem nomen fecerunt Satyrium unde Satyri, qui primi sylvestres dīj colludentes nymphis per sylvas & antra, dictum. ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium uero, quoniam tria Trifolium, fert folia ad terram uersa.

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio similia, minora tamen & rubentia. Caulem nudum, longum, cubitalem, Florem Lilio similem, album, Radicem bulbo similem,

OO mali

SATYRION
TRIFOLIVM.

Stendelwurtz.

A māli modo extuberantē, foris rūfam, intus ouī modo albam, gustu dulcē & ori grātam. Quod uerò hic dicimus Lilio similem, non sic intelligendū uenit quasi quantitate & tota figura Lilio similis flos sit, quando euidentissimū sit Liliū quantitate sua Satyrī florem multis modis superare. Deniqz nec figura etiam per omnia respondet: quare hæc similitudo ad colorem & floris essentiam referri potius debet, quæ planè eadem est cum Liliū colore & essentia, id quod conferenti hos duos flores manifestum fiet.

LOCVS.

In montosis & apricis nascitur.

TEMPVS.

In Iunio mense potissimum compāret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum est, quamobrem gustu dulce apparet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radix in uino austero, nigro, ad opisthotonū bibtur, Ferunt etiam hanc impec-
tum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrion excrementitiā & flatuosam humiditatē possidet, quo circa ad Venerē incitat. Hæc uerò & herbe ipsius radix præstare potest. Porrò ut nonnulli scribunt, cum uino nigro austero potum opisthotonum sanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrio gemina sit, eius inferior pars & maior mares gignit, superior ac minor foeminas.

B

DE SATYRIO BASILICO ▶

CAP. CCLXX.

NOMINA.

ATYPION βασιλικό posterioribus Græcis, Satyriū regium Latinis, of-
ficinis Palma Christi, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digi- citrini, *Palma Christi*,
Germanis Kreuzblümen uocantur. Palmā Christi propter similitu- *Digitri citrini*.
dinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt.

GENERA.

Duo eius sunt genera, quorum alterum mas folia non maculosa, floresqz purpu- *Mas.*
reos habet. Alterum foemina maculosis est & paulò latioribus folijs, floribus in pur- *Fœmina.*
pureo albescentibus. Radicum etiam in colore est differentia, quod maris quidem
radix flauescat citra albedinem, foeminae autem cum albedine. Quam sane differen-
tiam Auicenna etiam expressisse uidetur, dum unam ex flauo & albo cōmīstam es-
se colore, alteram uerò ex flauo sine albedine inquit.

FORMA.

Folia cum reliqua superficie Cynosorcho similia sunt. Radix tamen ei subest lu-
tea aut flauescens, instar manus ramosa: modo enim quatuor, modo quinque, mo-
do sex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos dígitos imitari uidentur.

LOCVS.
Prouenit in montibus, & locis soli expositis.

TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus inuenitur. Mas quidem Iunio, foemina uerò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Vtruncqz amarū est, magis tamen amarum quod maculosis constat folijs. Ideoqz

712

SATYRIVM BASI
LICVM MAS.

Kreutzblüm menile.

713

SA TYRIVM BASILI
CVM FOEMINA.

Kreutzblüm weible.

oo 3

C non perperām censem Aucenna & alijs quidam ex recentioribus medicis, qui calidum esse & siccum in secundo ordine tradunt.

VIR E S EX RECENTIORIBVS.

Vsus eius ad erugandā cutem, ad neruorū dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum esse radix gestata. Semen ex uino sumptum nouem diebus, comitiales sanat. In eundem effectum uinum diluitur herbe decocto. Scobs radicis propinatur in uino ad arcendam quartanā, quam & uomitione curat paulò ante accessionem pota. Plura in præsentia rescire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA ▶ CAP ▶ CCLXXI ▶

NOMINA.

Succisa. VO nomine ueteres aut posteriores Græci appellauerint hanc herbam, cognitamq; illam habuerint nec ne, nobis nondum constat. Nonnulli Geum esse arbitrant̄. Nos Succisam nominare uoluimus, partim quod id nominis latínū esset, & pulchrē huic herbæ quadraret, cuius radices circunrosae sunt, partim quod antiquus manuscriptus herbarius sic uocaret. Vulgus superstitione quadam motum credit cacodemona, tantæ efficaciæ radicem inuidere hominibus, atque hac ratione ubi succreuerit statim eam undiquac; circumrodere. Hinc est quod Diaboli morsum appellant. Quam etiam superstitionem plusquam muliebrem seuti Germani, Teuffels abbiß/hoc est, præmorsam à diabolo, nominant.

Morsus diaboli.

F O R M A.

D Binūm cubitorum fastigiatur altitudine, folijs Plantaginis minoris, aut Cirsij leuioribus, solidioribusq; leniter laciniatis. Floribus purpureis, Radicib; subnigris, succisis & circunrosis.

L O C V S.

Nascitur locis incultis & montanis, saltibus, ac interdū etiam pratis & dumetis.

T E M P V S.

In Augusto eius magna est paſſim in locis iam dictis copia.

T E M P E R A M E N T V M.

Supra modum amara est, unde calidam & siccām esse satis constare cuius potest.

V I R E S.

Præsentaneo remedio ad maturandos, atque adeo sanandos carbunculos adhibetur, si herba uiridis trita imponatur, aut uinum in quo decocta fuerit bibatur. Radix per se estur, aut uinum eius decocti in uuluę doloribus bibitur. Hæc manuscriptus herbarius. Hodie, cum habeat facultatem discutiendi & incidendi, utuntur ea ad dissoluendos sanguinis grumos.

DE SCABIO-

716

A

NOMINA.

EThæcherba quo nomine Græcis uocetur, fatemur nos ignorare. Sunt qui Aëtio Σκαβία dictam uelint; uerum cum nomine tenuis eam tantum prosequatur non adiecta descriptione, nihil certi constitui potest. Vulgus Scabiosam uocat, quo nomine nobis utendum erit donec legitimū *Scabiosa*. compertū fuerit. Germani *Scabiosen* oder *Apostemkraut* nominant. *Scabiosam* *Scabiosa unde dicta.* uerò aut à scabro herbæ habitu, aut quod scabiei medeatur appellatam esse euidentissimum est: id quod etiam *Psora* uox prætendere uidetur. Stœben *Dioscoridis* *Scabiosanoneft Stæbe.* non esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

FORMA.

Folia carnosæ, Eruçæ modo laciniata & multifida habet, subhirsuta, non tamen aculeis horrentia. Flores speciosos, diuturnos, coloris ex cæsio aut pūrpureo albiantis. Radicem crassam.

LOCVS.

Passim in omnibus, potissimum autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequā gramine denudentur prata, passim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit uehementer amara, calidæ & siccæ esse nemo nescit, idemq; cum Succisa temperamentum habet.

VIRÆS.

Easde quas Succisa facultates obtinet. Potissimum autem scabiem & tussim sanat.

B

NOMINA.

MIAA επεχεια Dioscoridi, μιλαξ Galeno, Smilax aspera Latinis diciatur, officinis nostris incognita, germanicè groß stechend oder scharpff Windt/ab aculeis quos habet, nominari aptè potest. *Smilax et Milax*

FORMA.

Folia habet Peryclimo similia, uel, ut Theophrastus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paluri aut Rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus sursum deorsum se circuagens. Florem candidum, fructum racemosum fert, cum maturerit rubentem, gustu leuiter mordente. Radicem crassam & duram.

LOCVS.

In palustribus & asperis nascitur, Plinio autem teste in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacē quidem asperam nascentem, non uidī: sicca enim aliunde ad me transmissa est, ita ut certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud possum. Id quod ideo referre uolui, ne nos calumniandi ansam habeat osor peruersus, si non ex omni parte picturam natuæ ipsius herbæ formæ respondere uiderit. Cogitat enim non uiridem, sed siccæ nos pingendam tantum dedisse. Theophrastus tamen libro iij. cap. ult. de histor. plant. hanc uerno tempore florere scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale sit eius temperamentū, uires satis declarant, & folia ipsa atq; fructus, quæ singula in gustu lenem quandam mordicationē præ se ferunt, ut calidam esse & siccam haud dubium sit.

VIRÆS. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus si ante & post bibantur cōtra letalia uenena efficacia sunt.

Traditum

S M I L A X
ASPERA.

Großstechend Windt.

A Traditum est, quod si quis tritum eorum aliquid nuper genito infantib[us] bibendū derit, nullum illi postea uenenum nocitū. Conciditur etiam in alexipharmacis.

EX GALENO.

Milax aspera claviculis plena est, ut arboribus sursum deorsum diuersimodē cīcumuoluatur. Folia gustata acrimoniā aliquam habent, & alioqui si illis utaris calefaciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorū numero, aiunt capitī doloribus mederi. Contra uenenata efficacissimi acinorū corymbi, in tantum ut acinorū succo infantibus sēpe instillato, nulla postea uenena nocitura sint.

DE SMILACE LEVI ▶ CAP. CCLXXIII. ▶

NOMINA.

S M I L A C E λεια Dioscoridi, μάλαξ Galeno & Paulo dicitur. Latinis Smilax leuis. Officinis & herbarijs Volubilis maior, à nonnullis Campanella, & *Volubilis maior*. Funis arborum, Germanis Windentrant / glatte Winden / oder weiß Funis arborum. Glocken uocatur, Læuis autem non alia ratione, nisi quod aculeis creat, dicta est. *Smilax leuis cum nominata.*

FORMA.

Hederæ similia folia habet, molliora tamen, lœuiora & tenuiora. Ramulos supra dictæ similes, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, ut prior. Fructū fert Lupino similem, nigrum, paruum, super quem semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totam Smilacē exeunt. Æstate tabernacula per ipsam fiunt, autumno autem folia cadūt. Ex qua descriptione planum fit omnibus, herbam hanc quam uulnus herbariorū Volubilem maiorem uocat, esse Smilacem lœuem, quod illi scilicet singulæ notæ à nobis cōmemorate conueniant. Id quod etiā pictura Smilacis asperæ, si cum hac cōferas, satis demonstrat, quam uno hoc nomine dedimus, ut ex eiusdem collatione manifestius leuis ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniū, qui Smilacem lœuem, Volubilē maiore interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per fruteta, & sepibus sese inuoluit. Amat culta, & in ijs etiā potissimum gignitur.

TEMPS.

Æstate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTUM.

Modicam amaritudinem in gustu præ se fert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen cum Dorycnio, & utruncū trium obolorū pondere potum, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax lœuis facultate quodammodo prædictæ similis est.

EX PLINIO.

Nullius est effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie succo Volubilis majoris ad calidas utuntur passiones, capitī potissimum & oculorum.

DE SISY-

SMILAX
LEVIS.

Großglatte Winde

A

NOMINA.

IΣΥΜΒΡΙΟΝ Gr̄c̄is, Sisymbriū Latinis appellatur. Sisymbriū dici potat Varro à Sisymbrio, quæ fuit ueteribus comœdijs meretricula. Coronam etiam Veneris nōnulli dixerunt, uel quod ob odoris suavitatē Corona Veneris cur dicta. quam pr̄ se fert, eo iuuentus quę amoribus gaudet coronata, in comes sationibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras cōmendaret. Vel potius, quod Sisymbrij caulis articulatim per internodia uerticillato florum ambitu concinnè coronetur.

GENERA.

Sisymbrij duo sunt genera. Vnum quod simpliciter Sisymbriū dicitur: hoc sepliarj Balsamitā, ut manuscriptus etiam testatur herbarius, uulgas autem Menthā Balsamita. aquaticam, Germani **Fischmünz** / **Wassermünz** / **oder Bachmünz** uocant. Alterum cum adiectione Sisymbriū cardamine nominatur. Officinis Nasturtiū aquatica. Germanis **Brunnentreß**. Sic uerò dictum, quod sapore Cardamum, hoc Nasturtiū aqua- ticum. est Nasturtium, imtietur.

FORMA.

Sisymbriū hortensi Menthe simile, quadrato caule, quadantenus purpurascente, Sisymbrium. folijs Menthæ, serratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatum coronantibus, uerticillato semper ambitu. Sisymbriū cognomento cardamine Sisymbrium car- damine. folia inter initia orbiculata habet, cum autē creuerint ut Erucę folium laciniatum fin- duntur. Caule prospilit cauo, sesquipedali, ima sui parte pluribus radicularum fibris subinde capillato, è cuius alarū cauis cirri frequentes sinuatim erumpunt. Flore canido. Semine Erucae instar in siliquis acri & exiguo.

B

LOCVS.

Vtruncq̄ riguos tractus amat. Primum autem potissimum circa stagna & piscinas nascitur. Alterum nusquam non in aquatilibus.

TEMPS.

Æstate, potissimum uerò Augusto mense, cum Menta florent.

TEMPERAMENTVM.

Sisymbriū primū excalfacit atq̄ resiccat in tertio ordine. Alterū autē quum siccū est, itidem tertij est ordinis excalfacentiū & exiccantiū: quum humidū & uiride, secundi.

VRES. EX DIOSCORIDE.

Sisymbrium primum uim calfaciendi obtinet. Semen eius ad strangurias & calculos cum uino potum prodest. Tormina & singultus sedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capit̄ dolorem. Aduersus etiam apum & uesperum ictus ualent. Vomitiones potum fistit. Alterum cardamine cognominatum calefacit, urinam ciet. Comeditur quoq̄ crudum. Lentigines & cutis à sole nigriciem & asperitatem exterit tota nocte illitum, mane autem ablutum.

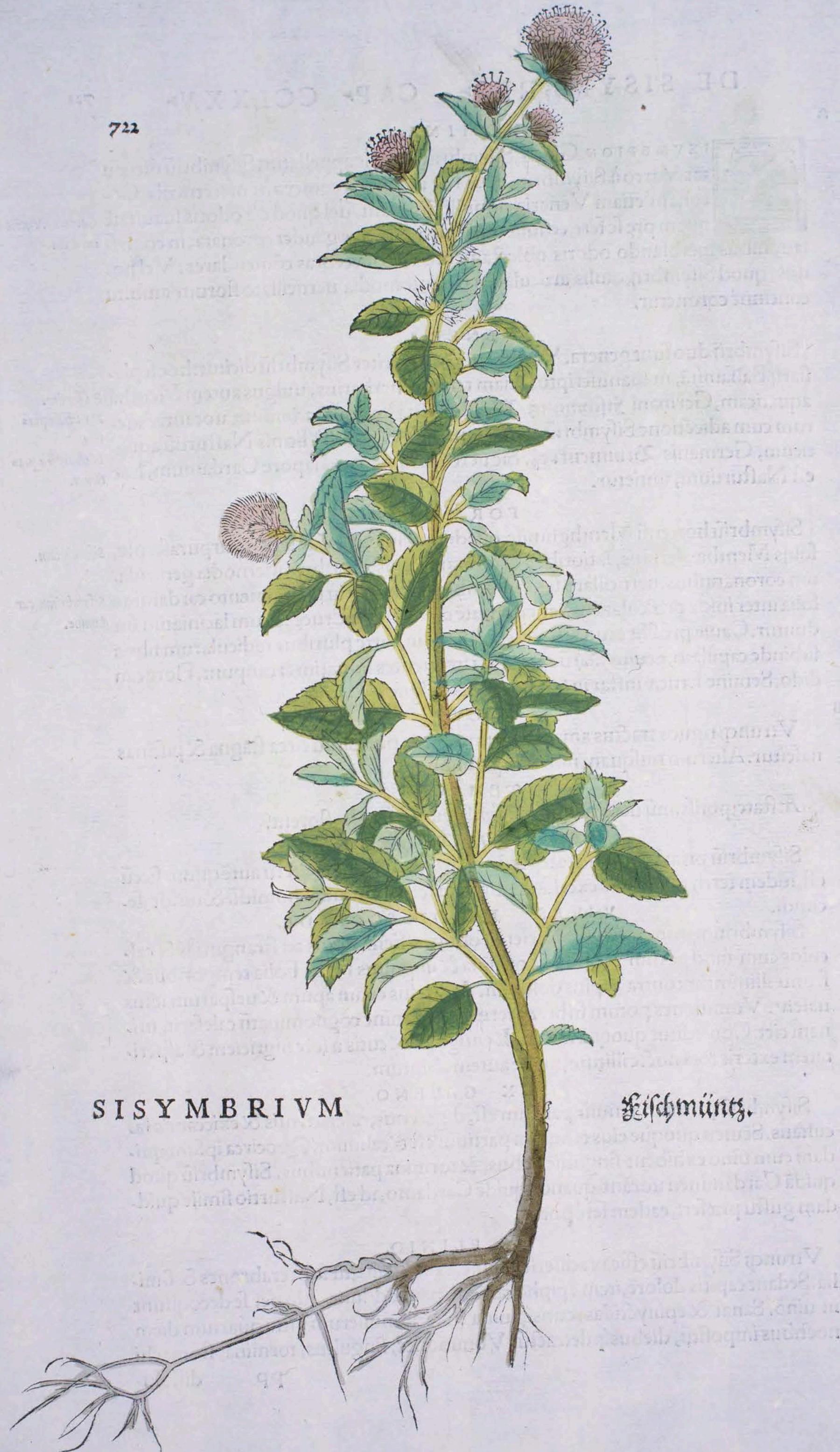
EX GALENO.

Sisymbriū primum tenuiū partium est, digerentis, calefacentis & exiccati facultatis. Semen quoque eius tenuium partium est & calidum. Quocirca ipsum quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus. Sisymbriū quod quidā Cardaminen uocant, quandoquidē Cardamo, id est, Nasturtio simile quidam gustu præfert, eadem ferè potest.

EX PLINIO.

Vtruncq̄ Sisymbriū efficax aduersus aculeata animalia, ut sunt crabrones & similia. Sedant capit̄ dolorē, item epiphoras. Alij panē addunt. Alij per se decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutisq̄ uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impositū, diebusq̄ detractū. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi

pp dissolu-

SISYMBRIUM**Fischmünz.**

c dissolutiones cohibet siue in cibo sumptum, siue in succo potum. Non edendū grauidis nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum ejicit. Mouet urinam cum uino potum. Sylvestre & calculos. Quos uigilare opus sit excitat infusum capiti cum aceto.

DE SIO ▶ CAP. CCLXXVI ▶

NOMINA.

Sion unde dictū.

ION, ιωνίας ενδός Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Wässerpungen Bachpungen oder Püngen appellatur. Sion autē nomen sibi adscivit à concussu, quod Græci σίων dicunt: nam excutiendi uim nactum est, ut pote quod à renibus calculos pellat, urinā & menses ducat. Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia respondeant. Lauer nomen Lauer. hauddubie à lauando cōtraxit, quod sonantibus aquis enatū semper elui gaudeat.

FORMA.

Pusillus est frutex, rectus, pinguis, folijs latis, Olusatro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ deliniatio prorsus astipulatur huic herbæ quam Germani Wässerpungen nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex pusillus pinguisq; est, latis folijs, Hippofelino similibus, & dīgitis leniter friata iucundū expirantibus odore, Floribus coeruleis, Anagallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsu repentibus, aut etiam resedibus. Sæpe uero intumescentibus demersum uidetur.

D

TEMPVS.

Iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTUM.

Quum amara admodū sit hæc herba, ut calefaciat & exiccat necesse est. Atq; hinc iterum colligere licebit, ut patebit ex uerbis Aëtij, eam esse Sium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sj folia cocta crudaq; comesta calculos cōminuant & excernūt. Vrinas mouent. Foetus & menses educunt. Dysentericis utiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratū est, tantum etiam calefacentis facultatis est particeps. Digerit autem & urinā mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

EX AEATIO.

Sium quatenus gustu odoratū est, eatenus calefacit, & exiccat. Discutiendi etiā uires habet, urinā mouendi, calculos in renibus dissoluendi, ac menses ciendi.

EX PLINIO.

Prodest urinis, renibus, lienibus, mulierumq; mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semē ē uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest infusum. Item lentigini illitum, & mulierum uitijs in facie, noctu illitū momento cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernū usq; diem hæc herba in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur, ut hinc manifestū fiat illam esse Sium.

DE STRATIO-

S I V M

Wässerpungen.

pp 3

NOMINA.

Millefolium.

Stratiotes unde
dicta.

ΤΡΑΤΙΩΤΗΣ δ χλιόφυλλος Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbarijs Millefolium, Germanis Garben / Schafgarben / Schafripp / Tausendblatt / & Gerwel nominatur, Stratiotes uero Græcis, id est, militaris dicta est, quod uulnera ferro facta sanet, atque adeo in militia & castris multus eius usus sit.

FORMA.

Frutex est exiguus, dodrantalis & maior, Folia habet pulli auium pennis similia. Suntq; foliorum exortus admodū breues, incisuris diuisi. Breuitate uero & asperitate Cumino sylvestri maxime assimilantur, & etiamnum breuiora. Huius denique umbella densior & plenior: surculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ sunt. Flores illi candidi & exigui sunt,

LOCVS.

Nascitur in agris asperis, & præcipue circa uias ac semitas.

TEMPVS.

Per integrum floret æstatem.

TEMPERAMENTVM.

Non nihil ad strictionis habet, atque adeo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eximiè utilis est herba ipsa ad sanguinis eruptionē, & ad ulcerā & tētra ac recētia: item ad fistulas.

EX GALENO.

D Vulnera glutinare potest, & ulcerib. utilis est. Sunt qui ea ad sanguinis eruptio-
nes utantur, & ad fistulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamen
ti modo foliosam, eximij usus ad uulnera. Boum neruos abscissos uomere, solidari
ea, rursusq; iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eosdem usus Millefolium suum adhibent, ad sananda nimirum
omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretū, & ad constringendos
menses. Vnde à Stratiote millefolia non esse diuersum omnibus perspicuū fit.

DE SARRA-

STRATIOTES
MILLEFOLIA

Garben.

PP 4

728.

SOLIDAGO
SARRACENICA.

ЗАТОГАЯТА
ALIOSTIM

Heydnisch Wundkraut.

4 91

A DE SARRACENICA SOLIDAGINE

CAP. CCLXXVIII.

729

NOMINA.

VVM nobis non constet quo nomine ueteribus nominata sit herba hęc,
placuit usitatā ac tritam nostri temporis herbarijs appellationē usurpa-
re, donec ueroem comperire contingat. Non tam en latet à nonnullis
corrupta uoce Cartafilagine, uel magis deprauata Filaginem nomina-
ri, cum dicendum esset Ceratophylacē, quia nimirum partem oculorū ceratoida,
hoce est, corneam, defendat, salutiq; percussam ac læsam restituat. Cur uero hoc no-
mine non appellandā censeam, facit in primis quod descriptio Ceratophylacis illi
non conueniat. Dein quod pictura eiusdē in manuscripto herbario illi herbe quam
Fortem uocant, prorsus non respondeat. Herbam itaq; Fortem, uel ut alij habent
Sortis, nominamus eam quae Germanis heydnisch Wundkraut uocat, quod forte
à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibusdā Consolida Sarracenica di-
citur. Fortis uero à uehementi odore.

*Herba Fortis nō
est Cartafilago,
seu ut rectius di-
cam, Ceratophy-
lax.*

FORMA.

Caulem rubescētē, duūm triūmue cubitorum ac cauum habet, è quo prodeunt
folia oblonga, in extremitatibus serrā modo incisa, Saliciq; similia. Flores luteos in
pappos euanescentes. Radicē multifidam, forisq; rubentem.

LOCVS.

Nascitur in syluis & in montibus altis. Copiose autem in monte post arcem Tu-
bingensem, quem germanico nomine die öden burg uocant, prouenit.

TEMPUS.

Augusto mense floret.

B

TEMPERAMENTUM.

Gustu adstringit, modiceq; amara est, atque adeo siccare euidentissimū est.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba est, id quod germanica appellatio abundē satis monstrat. Im-
posita itaq; uulneribus carnem primum generat, dein statim glutinat. Sicca in pul-
uerem trita recentia uulnera, si inspergatur, celeriter sanat. Fistulis etiam medetur,
malignaq; ulcera mundificat, ac confessim sanat.

DE SAXIFRAGA CAP. CCLXXIX

NOMINA.

ΑΡΞΙΦΑΡΟΝ, Ἀσαρξίφαρον, Ασπετζορ Græcis, Saxifragon & Saxifraga
Latinis. Officinis quibusdam perperām Capillus Veneris dicitur, ut in *Officinarū error*
Adianto docuimus. Rectius muraria ruta uocaretur. Sunt qui Saluiā
uitam hodie nominent. Germanis Maurauten & Steinrauten ap-
pellaūt. Saxifragon, quod calculos ē corpore pellat frangatq;. Empetron uero, quo-
niam in saxis proueniat. Officinae hodie alias præter hanclatinorū Saxifragas osten-
dunt, de quibus suo dicemus loco.

*Saxifragon cur
diictum.
Empetron.*

FORMA.

Surculosus frutex saxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, ni-
gris, breuibus, folijs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auersa uero parte
annexa puncta habentibus, sine flore, sine semine, radice nigra, superuacula.

LOCVS.

In saxis & asperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud uetus
aedificia, in lapidum cōmissuris.

TEMPUS.

SAXIFRAGA

Maurauten.

A

TEMPS.

Vere & æstate inuenitur, potissimum autem Iunio mense,

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuq; in quo manifesta quædam adstrictio appetet, colligitur hanc herbam calidam & siccum esse.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

In uino cocta & pota, febricitantibus opitulatur, stranguriæ & singulti medetur. Lapidès uesicæ frangit, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga urinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO CAP. CCLXXXI.

NOMINA.

ILIQVASTRVM conuenientissimo nomine à Plinio lib. xx, cap. xvij. *siliquastrum*. dicta est herba hæc, à siliquis nimirū magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quod semen eius gustatum pipe- *Piperitis* ris saporem & acrimoniam præ se ferat, nominatur. Alia tamen est ab ea quam uulgò Piperitimi appellant, ut suprà etiam monuimus. Sunt qui piper Hispa- num, alijs piper Indianum, nonnulli etiam piper ex Chalechut uocant. Auicenna uī *Piper Indianum*. detur appellare Zinziber caninum, Germanicè dici potest *Chalechutischer oder Zingiber canis num.*

GENERA.

BMaius & minus est Siliquastrū. Maius siliquas producit maiores, & colore sub- nigras, aut fuscas. Minus contrà minores profert, & colore puniceas. Nos tamen utruncq; genus una pictura complexi sumus, utq; hiantes duæ pingerentur siliquæ curauimus, non sanè quod sponte sua sic rumpantur, sed ut quale intus esset semen cerneretur. Præter hæc, genera alia sunt bina, quorum unum longissimas & colo- repuniceas, alterum uero latiores multoq; breuiores producit siliquas. Damus itaq; quatuor Siliquastrī distincta genera, ut ex pictura manifestissimè deprehendit. Ho- rum primum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, folijs Lauri, floribus candidis, semine in siliquis oblongis & magnis albo, uel potius flavescente, tenui, gustu Pipe- ris acerrimo. Radice unica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delinia- tione satis constat herbam cuius picturam damus esse Pliniū Siliquastrum seu Pipe- ritim. Caule siquidem, ut ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, densis etiam geniculis, unde folia Lauri folijs similia erumpunt, semine albo, tenui admodum, gustu piperis. Quibus omnibus etiā Siliquastrī & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadrant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fictilibus ac testaceis satum paßsim ferè prouenit, Perpaucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPS.

Æstate quidem floret, atque mox decidente flore siliquæ primum herbacei, dein punicei aut fisci coloris subnascuntur, plenæ semine.

TEMPERAMENTVM.

Valenter excalfacit atque desiccat, id quod seminis immensa acrimonia, & folio- rum amaritudo euidentissimè monstrat; ut certè non temerè pleriq; hoc semine lo- co ueri

SILIQVASTRVM
MAIVS ET MINVS.

Calechutischer Pfeffer.

SILIQVASTRVM
TERTIVM.

Langer Indianischer Pfeffer.

A coueri Piperis utantur: easdem enim facultates haud dubiè habet, quas etiā ex Dio scoride sumptas subiiciemus.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Piper cōmuniciter calefaciēndi facultatē habet, urinā mouēndi, cōcoquēndi, extra hendi, discutiēndi, & quæ pupillas oculorū obtenebrant exterēndi. Prodest rigoribus circuitū certo inuidentibus potū & inunctū. Venenatorū morsibus succurrit. Fetus ex utero ducit. Tussi & omnibus thoracis affectib. in eclegmate & potu sumptum auxiliat. Cum melle inunctū angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri folijs potū soluit. Pituitā ex capite purgat cum Staphysagria cōmanducatū. Dolores leuat, ualeat, inemīq; tuetur. Appetentiā mouet. Concoctionē adiuuat ad intinctus additū. Strumas cum pice exceptū discutit. Cum nitro alphos abstergit.

EX P L I N O .

Siliquastrū utile gingiuis, dentibus, oris suauitati, & ructibus.

A P P E N D I X .

Auicenna Zinziber caninum abstergere cutis & faciei maculas, lentesq; tradit. Item strumas aliosq; tumores, eius semen digerere scribit, ut hinc etiā easdem cum uero Pipere habere facultates colligere liceat.

D E S C O R O D O ▶ C A P ▶ C C L X X X I ▶

N O M I N A .

KΟΡΟΔΟΝ græcè, Allium latinè appellatur. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Knobloch / oder Knoblouch. Scorodon autē Scorodon unde dicit, ut nōnullis placet, quasi σκωρόδον, id est, rudis Rosa, quod asper dictum. B rē supra modum redoleat, & olfacentiū nares offendat. Latini Allium Allium, à Græco fortassis uerbo ἄλιθα, id est, exilire, uocāt, quod nimirū exiliendo crescat.

G E N E R A .

Tria in uniuersum Allij sunt genera. Vnum hortense & satiuū domesticumue, Allium hortense. quod Germani garten oder heymisch Knoblouch uocant. Alterū sylvestre, quod Græci ὁρσηρόδον, id est, anguinū Allium nominant, in aruis ac campestribus spon Anguinū Allium te nascens. Cuius nos duo genera damus, quorum primū Germanis wilder Knob louch dicitur, alterum uero Feldknoblouch. Tertium itidem sylvestre, ursinum co- vrsinum, gnominant, in syluis proueniens, Germanis Waldknoblouch appellatur.

F O R M A .

Allium hortense fronde uiret cepitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in Hortense. globum circumaguntur, in quo semē emicat. Radicis bulbus tenuis, uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs separatim uestitis, in cuius uertice complures fibræ cirrorum exemplo crispantur, tedioso habitu, & aspero sapore. Sylvestre folijs constat prælongis, teretibus, intus concavis, iunceā speciem repræ- sylvestre. sentantibus, caule procero, leni, purpureos flores ostentante, cacumine tum colore tum forma conspicuo, radice bulbosa & capitata, nucleis spicatim cōpactilibus in- tumescente, summo uertice capillamentis fibrato. Vrsinū odore molli, folijs gran- vrsinum. dibus, & Ephemerī non letalis folijs similibus, floribus in summo candidis, capite prætenui.

L O C V S .

Hortense passim in hortis satum & plantatū prouenit. Sylvestre sponte in aruis, ut diximus, & campestribus nascitur. Vrsinū autem in nemoribus.

T E M P V S .

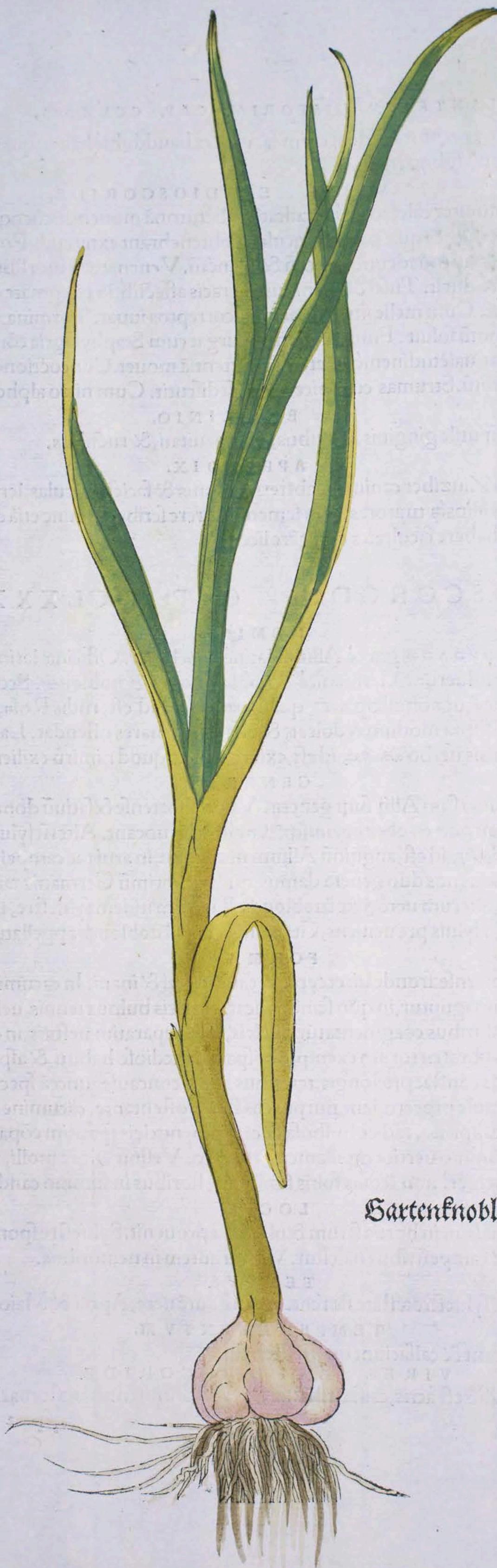
Hortense & sylvestre æstate florent. Vrsinū autē uere, Aprili & Maio mensibus.

T E M P R A M E N T V M .

Allia desiccant & calfaciunt quarto excessu.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Facultas Allio est acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, stomachū exiccat.

ALLIVM
HORTENSE.

Gartenknoblouch.

ALLIUM SYLVE
STRE PRIMVM.

Wilder Knobloch.

qq 3

738

ALLIUM SYLVE
STRE ALTERVM.

Feldknobblouch.

ALLIUM VR-
SINUM.

Waldknobblouch.

qq 4

C Sitim efficit. Inflationes permutat alteratue, & summam corporis cutem exulcerat.
Legendū in Dio-
scoride, ιωνέπι
φανέσσομά-
τωμέληκόν
 Eadem potest Anguinum allium. Comestū latos uentris lumbricos expellit. Vrinas dicit. Contra uiperarū morsus & hæmorrhoidū prodest, ita ut non aliud magis, si uinum iugiter sumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabiosorū morsus utiliter illinitur. Allium ipsum in cibo sumptum contra aquarū mutationes confert. Asperas arterias clarificat. Veterem tussim crudum & coctum comedestū lenit. Cum Origani decocto potum, pediculos & lentes enecat. Vtsum & cū melle subactum illitumq; hypopya & alopecias sanat. Exanthemata cum nardino unguento, sale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, anchoras, lepras, furfuresq; eximit. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morsus cum ficalneis folijs, & Cumino illinitur. Comæ decoctum in infestationibus menses & secundas trahit. Eiusdem gratia suffit. Factum ex eo & nigra oliua in tritum, quod Græci μυζωτὸν uocant, urinā cit, & obstructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

EX GALENO.

Excalefacit corpus, crassos in eo humores extenuat, glutinososq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctū, acrimonia spoliatur: quanquā nec sic quidem uim perdit extenuandi, uerum facultatē quandam obscurissimā alendi corporis acquirit, cuius antea quām coqueretur, nihil prorsus obtinebat. Cæterū Allium non modo ut obsoniū, uerum etiam ut medicamentū sanitati accōmodum, quod obstructa soluere & discutere possit, usurpatur. Est autem Allium ex eorum ciborū genere, qui & flatum discutiant, & minimè sitim inferant. Ophioscorodon domestico, uel reliqua omnia sylvestria, ualentius est.

EX AETIO.

D Allium comedestū flatus discutit, sitim reprimit, crassos & lento humores incidit. Habet tamen quidpiā uirosū, & mali succi, quod amittit si aqua elixetur. Ab eius assiduo usu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarū & quorumlibet locorū mutationes. Serpentes abigit & scorpiones odore: atq; ut aliqui tradidere, bestiarum omnīū ictibus medef, potu uel cibo, uel illitu. Priuatim contra hæmorrhoidas prodest, cum uino redditū uomitu. Ac ne contra araneorū murum uenenatū morsum ualere miremur, aconitū, quod alio nomine pardalanches uocatur, depellit: item Hyoscyamū: contra canū morsus, inq; uulnera cum melle imponitur. Ad serpentū quidem ictus potū cum restibus suis, efficacissimè ex oleo illinitur. Attritusq; corporū partibus, uel si uesica intumuerit. Quin & suffitu eo, secundas partus euocari existimauit Hippocrates: cinere eorū cum oleo, capitū ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis coctum, aliqui crudum id dedere. Diocles hydropicis cum Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandā aluum: quod efficacius præstat uiride, cum Coriandro in mero potum. Suspiriosis aliqui & tritū in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbū regiū uino miscuit: & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens. Strumis quoque. Antiqui & insariantibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodest. Dentiū dolorē tribus capitibus in aceto tritis imminuit: uel, si decocta aqua colluantur, addaturq; ipsum in caua dentiū. Auribus etiam instillatus succus cum adipe anserino. Phthirias & prurigines potum, tūsum item in aceto & nitro. Cōpescit & destillationes cum lacte coctū, uel tritum permixtū me caseo molli: quo genere & raucitatem extenuat: uel phthisin, in fabē sorbitione. In totum autē coctum utilius est crudus, elixumq; tosto, sic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorū pellit, in aceto mulso coctū. Tenasco in pulte medetur. Temporū doloribus illatum, elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe uetu-
sto deco-

A Sto decoctū, uel cum lacte. Aut si sanguis etiā excreetur, uel purulenta sint. Et pituitae sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sumptū. Cōuulsis & ruptis cum sale & oleo. Nam cū adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis uitia cum sulphure & resina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, sanatq; cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Suggillata aut liuentia ad colorē reducit, cōbustum ex melle. Credunt & comitiale morbum sanare, si quis in eo cibo utatur aut potionē. Quartanas quoq; excutere potū caput unum cum Laserpitij obolo. In uino austero tuſsim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctū fabæ, atq; ita in cibo sumptum, donec sanitatē restituat. Facit & somnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; stimulat cum Coriandro uiridi tritum, potumq; è mero. Cæterū contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SYMEOONE SETHI.

Cōmodissimū est crassum & tenacē, aut crudum humorē aggregantibus: eum enim incidit, & obstructiones ab eo factas tollit. Habet uerò quipiam malī succi, quod decoctū aqua abhicit. In frigidis temperaturis sēpe sanitatē præseruat. Temperatura uerò calidos, lædit, & maximē oculos, caput, pulmonem, & renes eorum. Proprietate autem quadā sitim à salso humore factam sedat, & lumbricos ejicit, & flatus discutit. Etsi uerò sanum uisum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatē ortam sanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis uerò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq; excitat. Est etiam remedium contra uenena, & morsus uenenatorū, perinde atq; theriaca: unde & Galenus hoc theriacam rusticorum uocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Rustam. Quapropter Persæ coquinas ipsorum Allijs replent. Non solum autem flatus discutit, sed etiam horum generationē prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicū qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentū & sanguinē extenuat, & faciem rubificat, asperamq; arteriam purgat. Si uerò assetur, & corrosis dentibus aut propter humiditatē dolentibus imponatur, prodest. Non solum uerò sumptum ad uenenatorū morsus confert, sed etiam postquā tritum est, superpositum. Lædit prægnantes & lactentes, mensesq; ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE

CAP. CCLXXXII

NOMINA.

VM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorū sancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita est. Germani S. Jacobis blūm appellant.

FORMA.

Herba est fruticosa, caulinco rubente, multifariā striato, folijs exiguis, Erucae in star consecutis, floribus luteis, forma Chamomeli floribus haud dissimilibus, radice adnascentias multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorū marginibus, & aquarum ripis, locisq; arenosis.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTUM.

Amara est & adstringit, ideoq; calidam & siccā esse constat.

VIRÉS.

A

V I R E S.

Recentiorū medicorum experientia cognitū est, herbam hanc uulneribus mirificē mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque īdem curare, & ne ultrā servant prohibere, impositam tradunt. Quæ sanè omnes facultates pulchrē eius temperamento respondere uidentur.

D E S E L I N O H O R T E N S I ▶

C A P. C C L X X X I I I .

N O M I N A.

EΛΙΝΟΝ *ληπταῖον* Grēcis, Apium hortense aut satiuum Latinis uocatur. *Apium hortense* Officinæ latinum retinuerunt nomen. Germanis *Lepfisch* oder *Lep-* *pich* nominatur. Selinon autem Grēci uocant, quasi *ελος στόμων*, hoc *Selinon quare-* *tius exurgit.* *dictum.*

F O R M A.

Apium hortense sēpe cubitalem æquat altitudinē: caule rotundo, tenuiter striato, multisq; ramulis brachiatō: folijs tripartitō dissectis, & leniter crispis, in extremitatibus laciniatis: flosculis candidis, & quibus minores haud temerē reperias: semine exiguo: radice singulari, longa, capillata. Hæc itaq; herba, cuius picturā damus, est uerum Apium, quod illi omnes respondeant notæ, adeò ut temerē nonnulli putent esse uulgare nostrum Petroselinum.

L O C V S.

In hortis satum prouenit: amat autem loca potissimū aquosa. Hinc est quod sua sponte nō procul à Canstadio Ducatus Vuirtenbergensis oppido in paludosis proueniat.

T E M P V S. Junio & Julio mensibus floret ac semine prægnans est.

T E M P E R A M E N T U M.

Calidum est in secundo ordine, & siccum in medio tertij.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Ad oculorū inflammationes cum pane aut tenui polenta illitū prodest. Æstum stomachi mulcet. Mammas grumis induratas disfecit. Crudū aut coctum comedū urinā mouet. Decoctum eius radicumq; potum, letiferis medicamentis aduersatur, uomitū ciens. Aluum cohibet. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & ferarū moribus, & ihs qui lithargyrū hauserunt. Inflationes discutit. Miscetur etiam utiliter medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tussi medentibus.

E X G A L E N O.

Apium usque adeo calidū est, ut & urinas & menses cieat. Flatus quoq; discutit, & magis semen quam herba ipsa. Ori, stomachoq; gratissimum.

E X P L I N I O.

Rami Apij largis portionibus per iura innatant, & in cōdimentis peculiarē gratiā habent. Oculis illitū cum melle, ita ut subinde foueant feruentī succo decocti, alijsq; membrorū. Epiphoris per se tritum, aut cum pane, aut polenta impositū, mirē auxiliatur. Pisces quoq; si ægrotent in piscinis, apio uiridi recreantur. Verū apud eruditos non aliud erutum terra in maiore sententiarū autoritate est. Ad cibos non est admittendū, imò omnino nefas: nam id defunctorū epulis feralibus dicitū existimant. Ipsius quoq; uisus claritatī inimicū. Eos qui ederint sterile scere mares foeminasq; tradunt. In puerperijs uerò ab eo cibo comitiales qui ubera hauriunt. Innotcentiē tamen esse marem. Eaq; causa est, ne inter nefastos fructices damnet. Mammarum duritiā impositis folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctū præstat. Succo maximē radicis cum uino lumborū dolores mitigat. Eodem iure instillato grauitatem

744

APIVM

Epflich.

A uitatem aurium. Semine urinā ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foueantur se mine decocto sugillata reddit colori, cum ouī albo illitum. Aut ex aqua coctum potum ḡrenibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino uesicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo.

EX SYMEOINE SETHI.

Vrinam cit, obſtructions tollit, non inflat, magis uero flatuſ diſcutit, & menses ducit. Difficulter autem concoquitur, atq; ob eam cauſam oportet iſpum in medio ciboruſ ſumi. Paululum quid uentrem ſiſtit. Proprietate uero quadam comitiales laedit, & oportet hos omnino abſtinere. Sæpe enim quidam qui ferē ex hoc morbo conualuere, parati autem eum incidere, ex eius uſu iterum comitiales facti ſunt. offendit etiam teſtes. Semen autem quam folia ualidius & efficacius, & eo radix. Prodelt ad ſingultus à crassis excrementis proſectos. Abſtergit renes & uesicā. Obſtruções in uenis & arterijs factas aperit. Semen præſumptū, ebrietatem arcet. Conſert etiam ad bonum * corporis odorem, multiq; crebriore huius uſu grauem * corporis odorem abegerunt. Mulieres ad rem uenereum promptiores facit. Si in hu-
ius decocto calculos desident, calculos, ut ferunt, eiſcit, & difficultatē urinæ ſanat, &
renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius uſu abſtinere: minuit enim lac.

* al. oris
* oris

S ▶ BARBARAE HERBA ▶
CAP. CCLXXXIII.

NOMINA.

BEQVE huius herbæ aliud nomen, quam quo uulgò appellatur, afferre potuimus. Superſtitione enim quadam ducti prioris temporis herbarij, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen utcunque inueſtigantes ex herbariæ rei peritis extorquere potuimus. Germanis S. Barbara uocatur. S. Barbaræ herba curdicta.

FORMA.

Caulem habet rotundū, ſolidum, ſtriatum, folia Erucæ modo laciniata, flores lu-
teos, ſiliquaſ teretes, ſemine refertos, radicem ex obliquo prodeunte, & oblongam.

LOCVS.

Passim in campeſtribus naſcitur.

TEMPS.

Maio & Iunio mensibus floret, ac ſubinde in ſiliquaſ ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti prium ſubacris eſſe, dein parum etiam adſtrigere uidetur, ut calidā & ſiccā eſſe nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam eſſe & temperamentū eius & experientia docet. His uero potiſſimū ulceribus medetur quæ impura ſunt, & in quibus caro ſupercreſcens fue-
rit; nam quia ualenter ſiccatur, ideo ſordes extergere, & carnes minuere potest.

rr DE SAXI-

746

S. BARBARAE
HERBA.

S. Barbara fruct.

SAXIFRAGA MA
IOR SEV ALBA.

Hoher Steinbrech.

rr 2

DE SAXIFRAGA MAIORE

CAP. CCLXXXV.

NOMINA.

Nueteribus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi constare ingenuè fateor. Vulgus herbariorū & officinæ Saxifragā maiorem, & albam, quod scilicet mirificam in cōminuendis frangendis & calculis uim, ac flores albos habeat, hodie uocant. Germani hohen Steinbrech/uel weissen Steinbrech appellant.

FOR. M. A.

Caulem habet lanuginosum, subrubicundū, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatē referentia adhærent, partim alba, partim rubea, quibus officinæ pro semine eius utuntur.

LOCVS.

In pratis & montibus, potissimum siccis, prouenit.

TEMPVS.

Maio mense floret, dein statim euaneat.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix gustanti amara sint, calidam & sicciam in ordine tertio esse uerisimile existit.

VIR. S.

Vrinā mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgat, & quæ in uenis est crassitiem, sicut omnia alia quæ amara sunt, incidit. Menses quoque cit, crassa ac glutinosa ex thorace educit.

DE SAXIFRAGA LUTEA

CAP. CCLXXXVI.

NOMINA.

Saxifraga cur
dicta.

Officinarum
error.

OMEN hoc in præsencia fingere adlubuit, cum scilicet aliud quo herbam hanc appellaremus non occurreret, ut hac ratione à priori discerni posset. Saxifragā autem uocare placuit, quod nimirū calculos frangat. Ad quod sanè nomē alludentes Germani Steinleē nominant, quod idem ualeat, ac si Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine gulden oder geelen Hee, & quod sententiam nostram confirmat, Steinbrechen à cōminuendo lapide appellant. Luteā uero diximus à luteis floribus, uolentes eam ab alba discrimina-re Saxifraga. Cōmodissimè itaq; germanicè geeler Steinbrech uocabitur. Perpetram ea officinæ nōnullæ pro Meliloto usurpant, ut suo etiam loco indicauimus.

FOR. M. A.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia fœnogræco similia, in quois pediculis tria: floribus pisi, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorsum nutantibus, semine per ramulos diffuso rotundo, radice subcandida.

LOCVS.

Passim in aruis & segetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota æstate, potissimum autem Iulio mense, in quo semen etiam producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & sicciam esse gustus abundè docet: amara enim & subacris existit.

VIR. S.

Abstergit, expurgat, & que in uenis est crassitiem incidit, atque adeo obstructions iecinoris

Ciecinoris & lienis tollit. Vrinā mouet, menses cit, lapidem frangit, & quæ in thorace sunt glutinosa extenuat & educit. Recte itaq; recentiores in obstruktionibus renum & uesicæ, earundemq; partiū calculis hac herba utendum esse docent. Succus etiam eius herbæ ac florū eiusdem ad caliginē oculorum instillatus confert.

DE SISARO ▶ CAP ▶ CCLXXXVII ▶

NOMINA.

Sifer. ΙΣΑΡΟΝ Græcis, Siser Latinis, uulgo Pastinaca, quod ei congener sit, appellatur. Sunt qui extritis priorib. literis diminutrice forma Serullū, aut Seruillam, aut Cheruillā, pro Siserculo nominent. Germani ad corruptam hanc appellationē respicientes, Gerlin & Geirlin uocant.
Serullum pro Sicerulum.

GENERA.

Duo sunt Sisari, Plinio lib. xx. cap. v. autore, genera. Vnum satiuū, quod iterum duū est generum: unum enim magnum dicitur, Germanis grossam Moren. Alterū uero minus, quod ijdem priuatim Geirlin / weiß Morelen / klein zam Moren / uel Morechelen nominant. Alterum erraticum, quod wild Moren appellant.
Baucias. Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORUM A.

Sisaron satiuum. Sisaron satiuū caulem habet angulosum, folia oblonga, & in extremitatibus incisa, flores magnū luteos, minus uero candidos, semen latum & foliaceū, radices instantes candidas, iucundi gustus, esuiq; gratissimas. Erraticū caule est bicubitali, folijs Pimpinellæ, sed maioribus, flore luteo & umbella Anethi, semine lato & rotundo, ut satiuum, radice tenui ac longa.

D

LOCVS.

Copiose in Germania nostra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuum quidem in hortis, erraticū uero passim in incultis, uberioris autem in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtruncq; æstate floret, atque subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Sisaron Paulus in tertio ordine, Galenus autem rectius in secundo calidum esse statuit. Satiuum autem siccum quidem simul in primo ordine, quandoquidē Venetum stimulat: erraticum uero, quoniam adiectam habet amaritudinē quandā cum leuicula adstrictione, siccus existit.

VRIES. EX DIOSCORIDE.

Suavis ori elixa Sisari radix, stomacho utilis, urinā cit, & appetentiā excitat.

EX GALENO.

Sisari radix cocta, stomacho grata est, & urinam mouet.

EX PAULO.

Sisari radix cocta, stomacho utilis est, & urinæ ciendæ. Semen tenue est & diffusorium, ualidumq;: idcirco ijs quos singultus & tormina male habent, cum uiuino exhibetur.

EX PLINIO.

Siser erraticum satiuo simile est & effectu. Stomachū excitat, fastidium discutit. Ex aceto laserpitiato sumptum, aut ex pipere & mulso, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem sententia est Diocles. Præterea cordi conuire conualecentiū, aut post multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum uiuum dedit, & Veneri subinde offensanti, ægrisq; se recolligenti.

bus, Satiuī priuatim succus cum lacte caprino potus, fistit aluum.

DE SYCE.

SISARVM SATIVVM
MAGNUM.

Großzam Moren.

rr 4

SISER
SATIVVM.

Gelein.

SISER SYL-
VESTRE.

Wild Moret.

Ficus.

Y K H ήμψθ Græcis, Ficus satiua Latinis & officinis, Germanis Feigenbaum dicitur.

F O R M A.

Ficus satiua arbor est non magnopere procera, quanquā amplissimæ quædam inueniantur, uel pyris emula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnosa, folio per quam magno umbrosoq; profundè admodū laciniato, sine flore, pomo quod supra folij pediculū nascitur, tubinato, molli, intus granoso, succo cum maturescit lacteo, postea melleo; radicibus multis, obliquis ac longis.

L O C V S.

Iam in plerisq; Germaniæ nostræ hortis plantatur, at in paucissimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat; arbor enim omniū ferè tenerrima & delicatissima, gelicidia & glacies horret.

T E M P V S.

Germinat sub Arcturum post uer, aut paulò ante solstitium.

T E M P E R A M E N T U M.

Ficus arbor calidæ temperaturæ est, tenuiūq; partiū, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorum succus. Valenter enim eorum uterq; calidus est. Ficus quoque recentes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut secundo incipiente; descant uero in medio primi.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

D Fici mature, teneræ recentesue stomacho noxiæ. Aluum soluunt, sed facile ab eis contracta fluxio sistitur. Exanthemata & sudores prouocant. Sitim sedant, calorē restinguunt. Siccae nutriunt, calefaciunt, sitim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen stomachi & uentris inutiles; arteriæ uero, uescicæ & renibus utiles. Amicæ etiam ijs quos longa ualetudo decolorauit, asthmaticis, comitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cum Hyssopo & potæ, quæ in thorace sunt purgant. Veteri tussi, & diuturnis pulmonis affectibus prosunt. Aluum molliunt, tusæ cum nitro & croco manducatæ. Decoctū earum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplasmati miscetur, & in muliebria fomenta cum fœnogræco, aut ptisana. Cum Ruta decoctæ, in torminibus infundunt. Coctæ, tritæ illitæq; duritias discutiunt, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè iride, nitro, aut calce addita. Crudæ cum antedictis tusæ, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio difficiles curatu & maleficas tibiarum fluxiones sanant. Quin cum uino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur. Crematæ & cerato cōmixtæ, perniones sanant. Crudæ & tritæ sinapi humido exceptæ, ac auribus impositæ, sonitus & prurigines curant. Succus tam sylvestris quam satiue Fici, coaguli modo lac coagulat, concretumq; ut acetum dissoluit. Exulcerat corpora, ac uenarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum Amygdala trita potus. Menstrua ciet cum luteo ouï appositus, aut tyrrhenica cera. Podagricorū cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, discolorē à sole cutem, alphos, scabies, achoras, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis à scorpionibus, uenenatorū iictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. Dentium doloribus lana exceptus prodest, & cauis eorum inditus, Myrmeciam tollit cum adipe circunlita in ambitu carne.

E X G A L E N O.

Fici arboris liquor, & succus foliorū eius non mordicat tantū, aut absterget uehementer, sed & ulcerat, & ora uasorū referat, & myrmecias ejicit. Verum & purgare potest.

FICVS SA-
TIV A.

Feigenbaum.

c potest. Ficus aridæ tumores duros concoquunt, eosq; statim discutiunt. Atq; ipsæ per se illitæ eiusmodi uim obtinent. Sed & decoctū earum eiusdem utiq; naturæ est. Verum ubi magis cōcoquere consiliū est, miscenda est farina triticea: ubi uero plus digerere, hordeacea. Panis horum in medio est. In præsentiarū hæc de caricis nouisse sufficiat. Scire uero oportet, quod quæ pinguiores sunt, magis possunt concoquere: quæ uero gustu acriores, magis tum extergere, tum discutere. Cæterū quod ex ijs plurimū in aqua coctis efficitur, simile est mellī non solum consistentia, sed & facultate. Porro Ficus uirides comesæ propter admistam humiditatē facultatis sunt imbecillioris; subducunt tamen aluum utræq; tum humidæ tum siccæ. Præterea Ficus cōmeabiles sunt, & facile in totum corpus peruadunt, penetrantq;. Nam & abstergendi uī pollut haud obscura; cuius gratia cōmansæ, è calculosis renibus are nularū uim propellunt. Caricæ licet multipli utilitate cōmendentur, si quis tamen crebrò largiterq; esitauerit, sentiet non esse innoxias. Non admodū enim probum sanguinē gignunt, quapropter pedicularū quoq; agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; uim habent, quo nomine aluum stimulant ad excretionē, renesq; expurgant. Iecori autem lieniq; inflammatione obfessis officiunt, uelut Ficus quoq;, cōmuni ratione omniū dulcium epularū, non peculiari quadam eximia facultate. Obstructis autē illis, aut scirrho tentatis, ipsæ ex se proprijs uiribus nihil prosunt, nec obsunt: sed incidentibus, extenuantibus, & abstergentibus iunctæ, non medio criter auxiliantur; ideoq; medici nonnulli in dictis lienis iecorisq; affectibus eas longè ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut satureia, aut calamentha, aut origano, aut hyssopo dare soliti sunt. Ad eundē modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandiq; uim gerente caricas assumere, nō solum ita affectis, sed sanis quoq; ex usu fuerit. Siquidē iecoris meatus, D per quos fertur alimentū, patentes apertosq; seruari non solis laborantibus, sed bene ualentibus etiam tutissimū est. Proinde hoc pacto Ficus extenuante sale, aceto garoq; conditas uulgò comedunt, experimento id utile esse cōpertum habentes.

EX PLINIO.

Fici succus lacteus, aceti naturā habet: itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipiunt ante maturitatē pomi, & in umbra siccāt ad aperienda ulcera, cienda menstrua, appositus cum luteo ouī, aut potus cum amylo. Podagrī illinitur cum farina foenigræci & aceto. Pilos quoq; detrahit, palpebrarumq; scabiē emendat. Item lichenas & psoras. Aluum soluit. Lactis fculnī natura aduersatur crabronū, uesperumq; & similium uenenis, priuatim scorpionū. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quæ non maturuere Fici strumis illinuntur, omnibusq; que emollienda sunt discutiendāue. Præstant hæc & per se folia. Et alij usus eorū, tanquam in fricando liene & alopecijs, & quæcunq; exulcerari opus sit, & aduersus canis morsus. Ramorū teneri cauliculi cuti imponunt. Idem cū melle ulceribus quæ ceria uocantur, illinuntur. Extrahunt infracta ossa cum Papaueris folijs sylvestris. Canum rabiosorū morsus, folio trito ex aceto restringunt. Enigra Ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum è folijs, gangrænis, consumendisq; quæ ex crescunt. Fici maturæ urinā ciunt, aluum soluunt, sudore mouent, papulasq;. Ob id autumno insalubres, quoniā sudantia huius cibi opera corpora refrigerunt. Nec stomacho utiles, sed ad breue tempus. Nec uoci contrariæ intelliguntur. Nouissimæ salubriores quā primæ. Medicatæ uero nonnunquā iuuenium uires augent. Senibus meliorem ualeitudinē faciunt, minusq; rugarū. Sitim sedant, calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus constrictis, quas stegnas uocat. Siccæ Fici stomachū lœdunt, gutturi & faucibus magnificè utiles. Natura ijs excalfaciendi. Sitim afferunt. Aluum molliunt, rheumatismis eius & stomacho contrariæ. Vesicæ semper utiles, & anhelatoribus, ac suspriosis. Item iecinorū, renū, lienum uitij. Corpus & uires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo pascebantur.

Pythagoræ.

A Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se à longa ualeudine utilissimæ. Item comitialibus & hydropicis, omnibusq; quæ matuanda aut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyssopo pectus purgant, pituitam, tussim ueterem. Cum uino autem ad sedem, & tumorē maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Utiles & decocto earum souere fœminas. Decoctæ quoq; eadem cum fœnogræco utiles sunt pleuriticis & peripneumonicis. Cum Ruta coctæ, torminibus profundunt. Tibiarū ulceribus cum æris flore, Pterygijs cum punico mālo. Ambustis, per nionibus cum cera. Hydropicis coctæ in uino, & cum absinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum fistunt manducatæ. Scorpionū ictibus cum sale tritæ illinnuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impositæ. Carcinomati, si sine uel cere est, quampinguissimā Ficum imponi, penè singulare remediū est: item phagedæng. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutiendū sanguinem concretū. Item percussis, præcipitatis, cōulsis, ruptis, cyathis singulis aquæ & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus uel infusus cceliacis, dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungat, excalfacit. Item cum cera & rosaceo subactus, ambustis cicatricē tenuissimā obducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat, dentiumq; uitia, crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore, supino ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo uidente, atq; in aluta illigatum licio è collo suspenderit, strumas & parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera sanat. Crudæ grossi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt, spodijq; uicem exhibet fruticum à radice exeuntiū cinis. Bis tostus adiecto psimmythio digeritur in pastillos, ad ulcera oculorum & scabritiam.

EX SYMONE SETHI.

B Ficus admodū nutriunt, non tamen adstrictam & robustam carnem efficiunt, ut panis ac caro, sed laxam. Ventrem flatibus implent, nisi probè coquantur. Minus uero quām cætera opora sunt mali succi, & uentrem proritant, & facile exeunt. Efsatu dignā extergendi facultatē obtinent: proinde arenosa multa si edantur nephriticis excernuntur. Maturæ Ficus nihil ferè obsunt, proximeq; ad caricas accedunt, quæ multa utilia habent. Malum hoc illis inest, quod sanguinem non admodū bonum gignunt, unde & pediculi procreantur. Oportet autem post usum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt insuper cōtra uenena facultatē habere, si quis singulis diebus iejunus ījs utatur. Caricæ pectus iuuant, & tusses. Vrinam ciunt, satisq; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinē efficiunt. Ante cibum sumptę, uentrem irritant, sed nisi celerius uentrem pertranscant, non bonum sanguinē gignunt. Quapropter si ad satietatem usque eduntur, scabiem & pruritum excitant. Cibus autem bonus est, & aduersus uenena remedium, si cum nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lienisq; obstruktiones auferunt, uerum calefaciunt, & sitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impositæ parotidibus & reliquis abscessibus, emolliunt & concoquunt, potissimum in ījs quibus sunt carnes molliores. Podagrīcis cum fœnogræco & aceto impositæ, non parum iuuant.

758

SPARTVS

Pfrimmen.

A

NOMINA.

S P A R T O N, οὐαρπτίον Græcis, Spartum Romanis uocatur. Officinis in-
cognitum. Germanis Pfriemen appellari potest. Sparton uero dixe-
runt, quod funiculi ac uinculi usum in alligandis uitibus præbeat.

*Spartum unde
dictum.*

FORMA.

Frutex est uirgas longas proferens, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus
uites ligant. Siliquas phaselorum modo fert, & in ijs semina lentis formam haben-
tia. Florem luteum, ueluti Leucoion.

LOCVS.

Aridum solum amat, estq; ueluti terræ iuncus.

TEMPS.

Floret circa Idus Iunias, ac subinde siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, & gustus & uires indicant.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Sparti semen & flores in aqua mulsa pota quinq; obolorū pondere, per superna
cum intensione ueluti Elleborus citra periculū purgat. Semen per inferna purgat.
Quinetiam maceratis in aqua uirgis eius, deinceps uero tuis & expressis, si succus
cyathi unius mensura iejunis bibatur, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur.
Quidam etiam muria, aut marina macerantes, ischiadicis clysterem infundunt, Stri-
gmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & uites apud nos alligant, tum semen, tum uirgarum succus, non in-
strenue trahentis est facultatis.

B

EX PAULO.

Sparti, quo uites ligant, & semen & flos cum mulsa pondere quinque obolorum
pota, per superiora purgant ueratri modo sine periculo. Semen per inferiora quo-
que purgat, Virgæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SYMEOSE THI.

Sparti, quo uites ligantur, semen & flores cum aqua mulsa si bibantur pondo
obolorum quinque, per superna purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen
autem per inferna purgat. Virgæ uero ischiadicis prosunt.

NOMINA.

M Y P N I O N Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuisticū, Germanis
Liebstöckel dicitur. Smyrnion dictū, quod huic idem sit odor qui Myr-
rhæ. Errant qui Leuisticum hodie nominatā herbam, eam esse putant
quaे Dioscoridi Ligusticum appellatur. Necq; enim caulem genicula-
tum, neque etiam folia Meliloti similia profert. Tolerabilior est sententia eorum
qui arbitrantur secundam esse Dauci speciem.

*Smyrnion cur
dictum.*

*Leuisticum non
est Ligusticum.*

FORMA.

Caulem habet Apio similē, adnascentias obtinentē multas. Folia latiora Apio,
ad terram confracta, subpinguis, robusta, cum acrimonía odorata, medicataq; &
colore sublutea. Vmbellā supra caulem Anethosimilem. Semen rotundū, nigrum,
sapore acre. Radicē acrem, odoratā, teneram, succosam, fauces mordentē, foris ni-
gram, intus pallidam, aut subalbidā. Cæterū si quis singulas has notas uelit expen-
dere, facile perpendet Smyrnium eam esse herbam quam hodie Leuisticum nominant. *Smyrnium esse
Squidē ea ut Apium caulem profert concavū, ac stolones multos. Folia quoq; Apij, Leuisticum.*

ss 2 at latio-

760

SMYRNIVM

Liebstöckel.

A at latiora, ad terram confracta, subpinguis, firma, cum quadam acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido; muscariū in capitibus caulum Anetho simile; semen rotundū, nigrum, acri sapore: radicem odoratā, acrem, gustu fauces mordentem, succosam, mollem, foris atram, intus subalbidam, aut pallidam. His accedit quod Leuisticū forma & odore Apio ualde simile est, ita ut non nulli hac ratione moti putauerint esse Apī speciem quandā: ut congenerē esse herbam, quemadmodū testatur Galenus, nemini dubiū esse debeat. Vnde iterum quidō colligi potest esse Smyrnion, quod certè statim ab Apio Dioscorides, tanquam similem congeneremq; herbam, idipsum describat. Conueniunt etiam utrareunque herbarum facultates, ut paulo post monebimus. Item Dioscorides scribit Paeoniam foemina folia Smyrnij habere. Quid uero folijs Paeoniæ foeminae, quam folia Leuisticī hodie nominati magis simile; ut nemo dubitare debeat subinde Smynion esse Leuisticum.

*Leuisticū forma
et odore Apio si-
mile.*

LOCVS.

Nascitur hodie paſſim in hortis. Humida autem loca amat.

TEMPS.

Floret aestiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & semen. Olerū modo comeduntur folia muria macerata, aluumq; sifunt. Radix serpentī morsibus pota succurrit. Tusses & orthopneas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita recentia cedemata, phlegmonas, & duritias discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Feruefacta & subdita, abortus facit. Semen eius lienis, renū & uesicæ uitij prodest. Menses & secundas pellit. Cōmodè datur ischiadicis cum uino. Inflationes stomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potū peculiariter hydropicis, & febrī circuitibus prodest.

EX GALENO.

Smyrnion est eiusdem generis cum Apio & Petroselino: fueritq; Apio quidem ualidius, Petroselino autem imbecillus. Menses itaque & urinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroselinū uocant. Est quidem & ipsum Smyrnion, minus uero Petroselino & Smyrnio acre est. Proinde & ulceribus imponi potest, quia uidelicet sine molestia desiccatur. Sed & digerere quæ indurata sunt, ualet. Reliqua facultas eius Apio & Petroselino similis est. Quocirca & semine utimur ad menses, urinas & asthmata. Hæc Galenus. Ex ijs Galeni uerbis liquido apparent duplex esse Smyrnion, unum quod alio nomine Hippiselinon, de quo suo diximus loco, dicitur; alterum autem quod in Amano nascitur monte, de quo hic nobis sermo est.

EX PLINIO.

Vrinā & menses ciunt folia & radix. Aluum sifit semen. Radix suppurationes recentes, & collectiones discutit: item duritias illita. Prodest contra phalangia, ac serpentes, admixto cachry aut polline, aut apiastro in uino pota, sed particulatim, quoniam uniuersa uomitiones mouet, qua de causa nonnunquā cum ruta datur. Partus adiuuat, & secundas pellit. Medetur tussi & orthopneæ radix uel semen. Item thoracis, lienis, renū & uesicæ uitij. Radix autem ruptis, conuulsis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem stomachi discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Datur ischiadicis in uino cum crethmo. Exprimitur succus radicis, utilis foemini, thoracis & præcordiorū desiderijs: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur. Concoctiones facit. Sapore simillima piperi, ideo ad obsonia utuntur cum mulso, oleo & garo, maximè in elixis carnis.

C

APPENDIX.

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recentiores tribuunt, & compieries prorsus easdem esse. Tradunt enim eius semē mouere menses & urinas, inflationes tollere, serpentium morsibus mederi, calculos confringere, sudores ciere, uulnera conglutinare, lienisq; obstructions auferre: adeò ut hinc iterum constet, Leuisticum à Smyrnio non esse, saltem uiribus, diuersum.

DE SILPHIO. CAP. CCXCI.

NOMINA.

I A P I O N Græcis, Laser, & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta uoce, deflexa tamen quadam à Laserpitio pristini nominis umbra, Osteritiū uocatur. Primum siquidē, ut dictum est, Laserpitium, dein depravata nomenclatura, Osteritiū, postremo Ostritium ccepit appellari. Qui sanè lapsus facilis admodum fuit. Abiecta nanq; prima litera, Asteritium, & dein a mutato in o, Osteritiū, ac postremo magis concise Ostritium nominare imperiti cceperūt. Veteribus Germanis haud dubie **Laserwurz** dicta est hæc herba, quam quidem uocem, utpote semilatinā, posteri non rectè intelligentes, in **Neysterwurz** mutarunt. Qua quidem appellatio ne adhucodie omnes utuntur Germani.

FORUM.

Caulē ferulæ similem habet, folia uero Apij, aurei coloris, semen latum, folia-
ceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens,
translucidus, myrrhamq; redolens, ac odoratus destillat. Ex qua quidē descriptio-
ne luce clarius constat, herbā hanc cuius picturā damus, esse Laserpitium, saltem ger-
Laserpitium ger manicū. Caulis enim ei fœniculaceus, seu ferulæ, hoc est, geniculatus, folia Apij in
manicum. auri colorē languescentia, semen foliaceū & latum, nempe quod figura exile foliolū
exprimit: radix crassa & multa, foris nigricans, intus candida, miraç; flagrans iucun-
ditate, quæ si uulneratur, liquor profluit lentus, ac modicè rufus, suauissimumq; spi-
rans odorem, & linguam sua acrimonia uellicans, ut sanè nulla sit prorsus nota quæ
reclamare uideatur. His accedit quod facultates Ostritiū nominati à Laserpitij uiri-
bus non discrepant, quemadmodum ex sequentibus patebit.

LOCVS.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica
affertur suauissimum odorem habet, præsertim Cyrenaicum, unde & ὁπλα, id est,
Succus Cyrenaicus succus Cyrenaicus appellatur. Ne hoc Laserpitium aliud est quām concretus ille
succus, quem officinæ Belzuinum, uel Ben Iuinum uocant. Quod uero ex Media
& Syria affertur, Dioscoride teste, uiros odorem obtinet, ac putrilaginē resipit,
Laserpitium. ideoç; uidetur esse id quod hodie officinę passim Asam fetidam nominant. Quod
Aza foetida. etiam hinc colligi potest, quod in hodiernum usque diem ex Syria Alexandrina, &
hinc Venetias deportatur. Nostrum in montosis locis prouenit, ac in omnibus fe-
rē hortis nunc plantatur.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodum exiguos ac candidos, instar Anisi, profert, atque
subinde semen latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphijs liquor calidissimus est. Verumenim uero & folia, & caulis, & radix sat
strenue excalciunt. Nostrum etiam Laserpitium in uniuersum calidius atq; acrius
est pipere ipso, adeoç; calefacit & exiccat in tertio ordine. Radix autem & semen,
folia & caulem superant, ut in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit
liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C La serpiti^j liquor acris est, inflat. Inunctus cum uino, pipere & acetō, alopecias sanat. Oculorū aciem exacuit. Incipientes suffusiones cum melle inunctus dissipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circunponitur, aut colluitur eo os cum Hyssopo, & Ficis coctis in posca. His prodest, quos bestia in rabie efferata momorderit, uulneribus impositum. Valet aduersus omnia animantia quae uirus eiacylantur, uenenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagiis oleo dilutus circunlini^t. Gangrenis † antea scarificatis immittitur. Carbunculis^{† πενατραχα} cum ruta, nitro & melle, uel per se. Clauos, callosq^z prius circunscarificatos tollit, cerato, aut aridorū Ficuum carne præmollitus. Recentes lichenas ex acetō sanat. Ex crescentias carnis, polyposq^z, si aliquot diebus cū atramento sutorio aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Diuturnis asperæ arteriæ asperitibus opitulatur. Vocem subito exasperatā irraucentemue, dilutus aqua & absorptus confestim restituit. Vuam cum melle inunctus reprimit. Angina laboranti bus ex aqua mulsa utiliter gargarizatur. Coloris bonitatē ijs qui eo uescunt auget. In sorbili ouo datus tussi auxiliatur, pleuriticisq^z in sorbitionib. Suffusis felle, & hydropticis cum aridis Ficis utiliter exhibitur. Cum pipere, thure & uino potus, rigores soluit. Nervorum distentione laborantibus, opisthotonicisq^z datur oboli pondere deuorandus. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatū cum acetō deiicit. Ad lac intus in grumos concretū. Comitalibus ex oxymelite sumptus succurrit. Menses ciet cum pipere & myrrha potus. Cciliacos in acino uuæ sumptus iuuat. Cum lixi uio potus, repentinis conuulsionibus & rupturis prodest. Ad potionē dissoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorū liquor eadem potest, sed multo minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendam asperam arteriam, præsertim amissam uocem. Utuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentes.

EX GALENO.

D Omnes Silphi^j partes flatulentæ magis sunt essentiæ, ac proinde concoctu difficiles. Foris tamen impositæ corpori, efficaciores, & omnium potissimum liquor, admodum trahentē facultatē obtinens. Attamē ex crescentias imminuendi, & liquandi uim quandam propter iam dictam temperiē habent. Liquor Cyrenaicus quidē omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omniū maximē discutit.

EX PLINIO.

Folia Silphi^j ad expurgandas uuluas, pellendosq^z emortuos partus, decoquuntur in uino albo odorato, ut bibatur mensura acetabuli à balneis. Radix prodest arterijs exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur ægrè. Inflationes facit & ruet. Vrinæ quoque noxia. Sugillatis cum uino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucae sedis crebriore eius suffitu cadunt. Liquor eius per se algores excalfacit. Potum nervorum uitia extenuat. Fœminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uuluæ ad menses ciendos. Pedum clauos circunscarificatos ferro, mixtus ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas spondet, copiosius sumptum nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre senibus & fœminis. Item hyeme quām æstate utilius, ueruntamen aquam bibentibus, caendumq^z ne qua intus sit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiuē enim datus, cauterium obtinet: assuetis etiam utilius quām expertibus. Ad exterā corporum, indubitatas confessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguuit potus: ex aqua uulneribus his circunlini^t. Scorpionum tantum plagiis ex oleo. Ulceribus uero non maturescentibus, cum farina hordeacea, uel fico sicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per se uisco superlitū ut hæreat. Sic & ad canis morsus. Ex crescentibus circa sedem, cum tegmine punici mali ex acetō decoctus. Clavis pedū, qui uulgò morticini appellant, nitro mixto, ante subactus. Carnes replet cū uino & croco, aut pipere, aut murium

**† πενατραχα
δύντωμ legen.
dum.**

A murium fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo. Clavis pedum superrasis præcipue utilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, uel dies. In tussi, uua, fellis ueteri suffusione, hydropticis, raucitatibus; confessim enim purgat fauces, uocemque reddit. Podagras, in spongia dilutus posca lenit. Pleuriticis in sorbitione uinum poturis datur, contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tussi uetusta, cum Porro ex aceto datur, atque ex aceto his qui coagulum lactis sorbuerint. Præcordiorū uitjs, syntecticis, comitalibus in uino, in aqua multa linguæ paralyssi. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non censuerim, quod autores suadent, cauernis dentiū in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui se eadem causa præcipitauit ex alto.

APPENDIX.

Laserpitiū nostrum ex traditione recentiorū unicè uenenis aduersatur. Item per Laserpitiū germanici facultates.
stilentiae populariter grassantis arcet contagia. Lentitiam pituitosorū humorum incidit ac discutit: quapropter tussi quam frigus attulit, medet. Crassa quæ in thorace coēunt, discutit. Coloris corporis bonitatē ihs qui eo uescuntur, efficit. Concretum in corpore lac & sanguinem resoluit. Stomachū esu corroborat. Pituitam uenitriculi deſjcit, & elanguescentē appetentiam inuitat. Menses & urinam ciet. Rabies canis morsu, aut serpentis iictu liberat, si contrita folia uulneri indantur. Hypochondriorū uitjs auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impositū sanat. Cum uino potum rigores discutit. Herba ipsa in uino & aqua cocta uulnra interna glutinat: & in summa, omnia quæ Angelica uocata herba, & maiori efficacia, potest. Vt hinc etiam constet Osteritium à nostris nominatum, easdem habere quas ueterum Laserpitium, inefficaciores tamen, facultates.

B Quare cum metus sit ne Laserpitiū adulterinum, aut saltem non optimū ad nos aferatur, præstat nostro uti, quod scilicet exigua admodū pecunia comparari possit, & uiribus sat efficax sit. Nam eadem quæ Dioscorides & Plinius Laserpitio assignant, recentiorum testimonio præstare ualet.

DE STACHY• CAP• CCXCII•

NOMINA.

T A X Y S Græcis, Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis riechender Andorn nominatur. Stachys uero dicta, quod uerticillato flororum ambitu, & orbibus spicarum caules cingentibus coronetur. *Stachys undata*.

FORMA.

Frutex est Marrubio similis, sed altior, folia ferens plura, sed rara, hirsuta, dura, odorata, incana. Virgas ab una radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac descriptione perspicuum fit omnibus, herbam quam pictam damus, esse Stachyn: est enim fruticosa, Marrubijque similitudinem refert, nisi quod altior est; folia quoque plura, at rara obtinet, item hirsuta, dura, odorata & alblicantia. Virgulas denique, et si pictura idipsum non ostendat, ab una radice plures emittit, candidiores quam Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorū uerticillatus accedit ambitus, ac orbes spicarum, qui caules circundant.

LOCVS.

Asperis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTUM.

Stachys gustu acri & amaro est, tertijque ordinis excalfacentiū. Vnde iterū liquet hanc herbam esse Stachyn, quod gustata acris & amara uideatur.

VIRES.

766

STACHYS

Riechender Andorn.

A

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet excalfactoriā & acrem. Ideoq; decoctum foliorum eius potum, menses & secundas pellit.

EX GALENO.

Menses prouocat, abortum facit, & secundas ejicit.

EX PLINIO.

Pellit menstrua,

DE SECALE ▶ CAP. CCXCIII ▶

NOMINA.

 SECALE dicitur Plinio lib. xvij. cap. xvi. & Farrago, Germanis **Xocken** & **Korn** nominatur. Magno in errore uersantur qui hoc frumenti genus Siliginem esse existimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xvij. cap. ix. teste, lautissimus sit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo Secale non est Siligo, cibarius, ater, & pondere præcipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis, qui ueterascens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet spicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc uero procumbente, & ideo quod imbres retineat, rubigini opportunū. Siligo præterea grano est candido, leui, & multipliciter tunicato: hoc contrà nigro, striato, & glumis ferè explicito. Deniq; Siligo sine aristā est, hoc uero aristis horret. Postremū ex Silagine pistrinarū opera fiunt laudatissima, ex Secale nullum ferè tentatū est. His itaque rationibus euidentissimū esse puto, hoc frumenti genus quod Germani nostri Xocken uocant, non esse Siliginem.

B

FORMA.

Secale frumenti genus uulgò notissimū, stipula est culmo triticeo, graciliore & proceriore, geniculis ut plurimū quatuor, spica innocentiorib. aristishorrente, non erecta, sed semper propemodum procumbente, grano glumis explicito, & ob id caudico, tristi, nigrante, strigoso. Plinius cap. xvi. libri xvij. scribit, Secale fœcunda, sed gracili stipula esse præditū, nigritia triste, sed pondere præcipuū. Quæ singula satis monstrat, frumentū quod Xocken uocant Germani, esse secalen, & nō siliginē.

LOCVS.

Gignitur qualicunque solo, ideoq; passim in Germania, præsertim Rhetia, & Vindelica seritur.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, metitur autem Julio.

TEMPERAMENTUM.

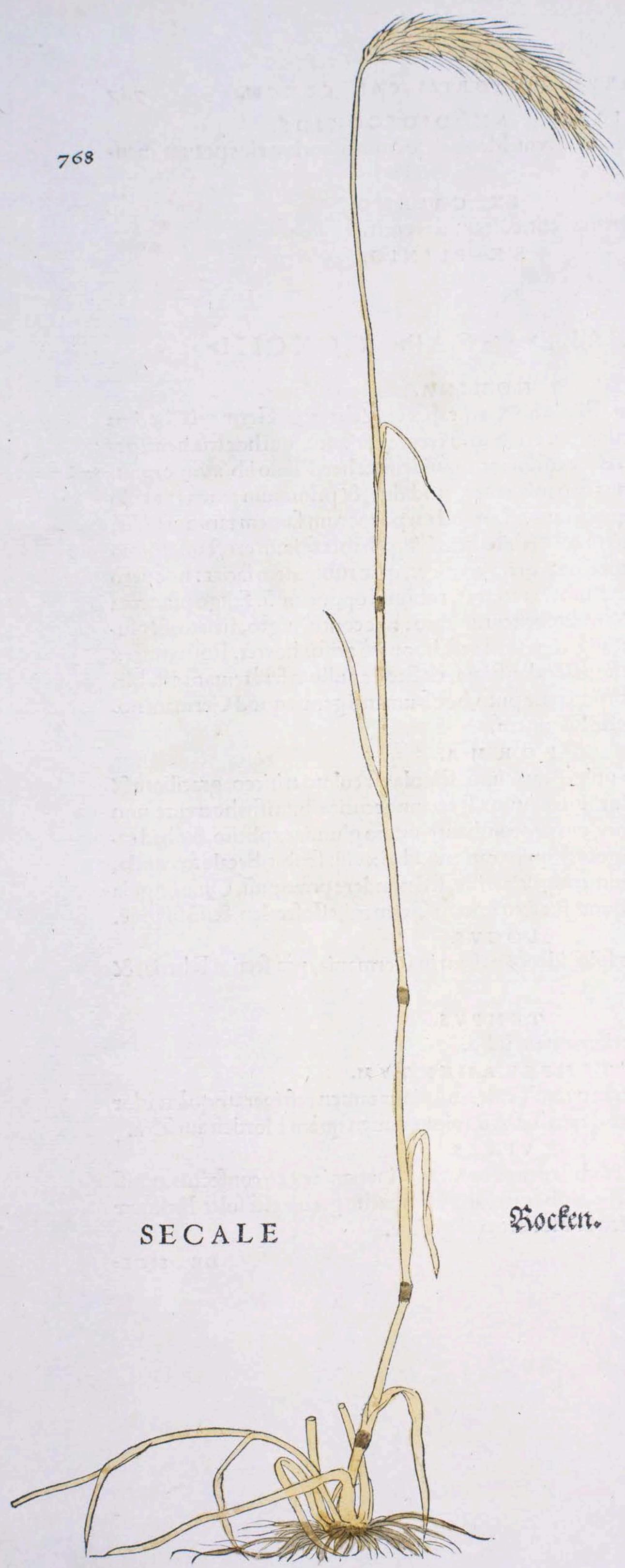
Magis uidetur excalfacere quam Triticum, minus tamen refrigerare quam Hordeum. Magis item exicare quam Triticū, minus tamen quam Hordeū aut Zea.

VIRSES.

Habet aliquid lensoris & obstruentis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potissimum si à furfuribus non sit probè purgatus, stomacho grauis esse solet. Reliquæ uires ex capitibus de Triticō & Hordeo colligendæ.

DE SIDE-

768

SECALE

Hocken.

SIDERITIS
PRIMA.

Glöckenkraut.

—ss—

tt

NOMINA.

*Chamæpitys
adulterina.*

*Sideritis cur
dicta.*

ΙΔΗΠΙΤΙΣ Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarū pars hachherba pro Chamæpity uera utitur, non sine errore, cum satis ex forma illius constet, ut paulò pōst monstrabimus, non esse Chamæpityn. Germanis Glidkrant appellatur. Sideritis uerò nominata, quod glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum.

F O R M A.

Herba est folia Marrubio similia habens, longiora tamen, ad saluiæ aut quercus figuram accendentia, uerum minora & aspera. Caules fundit quadratos, dodrantales, aut longiores, gustu non iniucundos, aliquo modo adstringentes, in quibus per interualla uelut in Marrubio uerticilli in orbem circumacti, & in his semen nigrum. Ex qua quidem deliniatione sole clarissimū cōstat, herbam cuius hic picturam exhibemus, esse Sideritin primam. Siquidē folia Marrubij habet, sed longiora, ad saluiæ similitudinem aspera & rugosa, minora tamen. Caulem quadratum & hirsutum, non iniucundi gustus, aliquantum subadstringentis, quem per interualla uerticillati orbes coronant, ut in Marrubio uidere licet, in quibus flores subcandidi ac lutei, & subinde semen nigrum. Radicem exiguum & subluteam, quod silentio transiuit Dioscorides. Non esse uerò hanc herbam Iuam arthriticam, nec Chamæpityos generibus posse annumerari, hinc confidere licebit: primū, quod non sit pulmila, sed in altum surgat, fruticis uerius quam herbæ specie. Quod uerò neque prium neq; secundū genus Chamæpityos dici queat, hinc manifestū fit, quod utrumque folijs Semperiuī minoris sit, à quibus saluiæ, qualia hæc habet, diuersissima sunt. Neq; etiam tertium, quia folia eius non sunt exilia.

L O C V S.

Nascitur asperis, petrosis & incultis locis.

T E M P V S.

Iunio mense florere incipit, nec desinit nisi in Autumni fine.

T E M P E R A M E N T V M.

Sideritis habet quandam abstergendi facultatē, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est, & medioriter frigida.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Folia eius illita uulnera glutinare, & inflammationē arcere possunt.

E X G A L E N O.

Phlegmonem sedat, & glutinandi uim obtinet.

E X P L I N I O.

Sideritis tantam uim habet, ut quamvis recenti gladiatoris uulneri illigata, sanguinem claudat.

DE SORGIA.

N O M I N A.

PEREGRINUM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatum, ideoque Germani welschen Hirß uocant. Alij Sorgsomen / quod scilicet in Italia Sorgi nominetur. Nec constat quo nomine veteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatum frumentum nuncupant. Probè enim illi hec nomenclatura uidetur couenire, quod nimurum eius spica rubra & barbata sit. Certò tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quamvis magnitudo repugnet, uidetur.

F O R M A.

Culmos habet quatuor aut quinque altos, crassos, geniculatos, rubicundos, folijs uestitos longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus; spicā quam Panicū maiore ac densiore, rufam & barbatā, in qua semen rufum, rotundū, lenticis magnitudine, & acuminatū. Florem luteum. Radicem multis fibris capillatā.

L O C V S.

Non prouenit nisi satum, & nunc in multorum hortis colitur ac plantatur, non tamen facile emergit.

T E M P V S.

Floret Julio & Augusto mensibus, flore, ut diximus, luteo, nec nisi extrema ferē autumni parte ad maturitatem peruenit.

T E M P E R A M E N T U M.

Semen dulce est, & Panicum planè in gustu refert, ideoque temperamento ab hoc minimè differre putamus.

V I R E S.

Tametsi de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicū gustu refert, easdem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM

C A P . C C X C V I .

N O M I N A.

Officinarum
erratum.

VO nomine veteribus medicis Græcis & Latinis appellatae sint, nemo hactenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinæ non sine magno & intolerando errore Serpentarias uocant, non certe quod in nomenclatura tantum sit situm, sed quod forma & viribus plurimum ab ea herba quam Græci Σερπετία, Latini autem Dracunculū ac Serpentariam nominant, plurimum discrepant, ut suo loco latius demonstrabimus. Germani nostri has herbas *Materwurz* sua lingua appellant.

G E N E R A.

Duo sunt Serpentariæ recentiorū & officinarū genera, forma non multum variantes. Vnum quod leuibus admodum folijs, & radice in se contorta constat. Hinc *Bistorta*. est quod herbarijs nostri temporis *Bistorta* dicatur. Nos certioris discriminis gratia marem fecimus, germaniceque *Materwurz* mennle uocauimus. Alterum rugosioribus folijs, maioriisque radice, & minus intorta, ac multum capillata uidetur. *Vulgares* herbarij *Colubrinā* nuncupant. Nos feminā cōstituimus, ideoque germanice *Colubrina*. *Materwurz* weible uocauimus. Serpentarias uero utrumque genus dixerunt, propterea quod ubi primum ē terra prodeunt, linguæ serpentinæ pelle tenui uestitæ, formam obtinent.

F O R M A.

Cauliculo constant tenui ac iunco, glabrescente, per ima tantum foliato, spicolo florū uertice, quibus dilutioris purpuræ color inest; folio Rumicis à terra cæsio, superne

COLVBRINA SEV SER.
PENTARIA FOEMINA

Materwurtz weible.

A pernē uiridi & herbaceo: radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, fœmina uerò oblonga, maiore ac capillata, extrā nigricante, intus rubescente.

LOCVS.

Nascuntur locis umbrosis & humidis, pratis potissimū Martianæ syluæ.

TEMPS.

Florent Maio mense & Iunio, quo maximè tempore, ut omnes aliae quæ floribus ornantur plantæ, dignosci ac inueniri possunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; radix mirificè adstringit, ut refrigerandi ac exiccandi facultate præditas esse nemini sit dubium. Antiquus manuscriptus herbarius frigidas & siccas esse in tertio ordine censet.

VIRSES.

Radices illarum glutinant uulnera, fœtum in utero retinent, uomitū biliosum reprimunt, dysenteriā sanant. Hæc antiquus herbarius. Nostræ uerò ætatis medici, aliorū errata impudenter sectantes, ad longè diuersos usus Serpentariæ utriusq; radices adhibent, nempe ad eos ad quos Dioscorides, Galenus & alij ueteres suum Dracontium, cum tamen uiribus inter se maximè discrepent, quod gustus etiā abunde testatur, cum Dracontij radix acris sit, illarū uerò uehementer adstringat. Utigitur errorē hunc relinquunt, subinde medicos & seplasiarios hortor, nisi forte perdere magis quam sanare in delitijs habeant: sciantq; Serpentarias suas non alias quam Britannicā habere facultates, adstringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis sunt depascentia ulcera accōmodatas, & ad omnia alia quibus adstrictione opus est. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

DE SCORDIO ▶ CAP ▶ CCXCVII ▶

B

NOMINA.

KOPATION Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferē omnibus incognita. Germanis allusione quadam ad Romanā appellatio nem aptè Wasserbatenig nominabitur. Scordion autem Græcis ab Alijs dicta est herba hæc, quod nimirū eius folia affricta, Allij, quod Græcis Scorodon uocatur, odorē referant. Ab hoc malī & ingrati odoris sensu, iñsdem etiam Δύσιμον appellata est. Ut uerò Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamædrys nominatur, similis est. Palustris autem, quoniā humentibus ac palustribus locis nascatur.

*Scordion unde
dictum.*

*Dysimon.
Trixago palu-
stris cur uocata.*

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædryi similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquantū Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Hæc deliniatio sic refert herbā hanc, cuius picturā damus, ut ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixagini, maiore, & per ambitum non ita profundè serrato & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulisbus: flore in caulisbus, instar Chamædryos & Teucrj, subrubro, & minimè in summis caulisbus, ut aliqui putant, quemadmodū pictura ipsa abunde docet. Hæc itaque herba in theriacos pastillos inserenda erit, & non syluestre Allium, ut maximo in errore uersentur seplasiarij institores, qui pro re tam salutari atq; omnibus putridis marcoribus, Galeno lib.i. de antidotis autore, aduersante, syluestre Allium usurpant. Sed indignius erratum, quam quod multis explodi debeat. In hunc autem eosdem uicinitate uocabulorū potissimū incidisse errorem, libro primo Paradoxorū, cap. xxiiij. abunde monstrauimus.

tt 4 LOCVS.

SCORDIVM

Wasserbatenig.

A

LOCVS.

Nascitur in montanis & humentibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibusq; ille autem in montanis nasci scribit. Vterq; enim uerum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed, quod Dioscorides etiam adiecit, humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de uno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido cōmittantur,

TEMPS.

Iunio & Julio mensibus floret, flos tamen non nisi diem unum durare uidetur, sic continuò unus alium sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etiam facultatibus paulò post exponendis satis constat Scordiū calidum esse. Nam, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba uim calefaciendi habet, & urinam cit recens trita & pota. Arida quoque cum uino decocta contra serpentiū morsus, & letalía uenena bibitur. Ad stomachi rosiones, dysenteriā, & urinæ difficultatē pondere duarum drachmarū cum hydro-melite. Purgat crassa purulenta è thorace. Facit ad ueterē tussim, rupta, conuulsa, cum nasturtio, melle & resina in ecligmate arida cōmixta. Hypochondriorū uetus inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadem podagrī cum acri aceto circunlita, aut ex aqua illita. Menses supposita mouet, uulnera glutinat, uetus uulnus purgat, & cum melle ad cicatricē ducit. Siccata carnium excrescentias reprimit, Succus præterea ex ea expressus ad prædicta uitia bibitur.

EX GALENO.

Expurgat simulq; excalfacit uiscera, tum menses urinamq; mouet. Præterea con-
B uulsa ruptaq; & laterū dolores ab obstructione & frigore natos sanat potum. De-
nicq; uiride illitum magna uulnera conglutinat: uerum sordida purgat, & maligna
ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAULO.

Scordium uarium existit, ut quod amarū, acerbū & acre sit. Purgat igitur simul & calfacit uiscera, urinas & menstrua cit, refrigerata omnia recalfacit, uulnera glu-
tinat, repurgatq; aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADE CAP. CCXCVIII

NOMINA.

 TIXA ε græcè, Stichas uel Stœchas latine appellatur. Officinæ cognomento Arabicam uocat. Germanis nominatur Stichastraut. Stichas uerò nomen accepit à Stœchadibus ex aduerso Massiliæ sitis Galliæ insulis, in quibus prouenit. Arabæ factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerūt, hinc sequaces illorum gentili cognomento Arabicā nunquam cuparunt.

FORMA.

Herba est tenuibus ramulis, comam similem Thymo habens, longiore tamen folio, & gustu acris, & aliquantū subamara. Hactenus Dioscorides, qui flores atq; spicam prorsus omisit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monstrat, exigui & cœrulei, spica uerò flauescit, semine referta exiguō, triquetro, & coloris spadicei. Radix illi est tenuis & lignosa.

LOCVS.

Nascitur, ut antea est cōmemoratū, in insulis Galliæ è regione Massiliæ, quę Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiam appellationē accepit. Prouenit etiā in Arabia, alijsq; cōpluribus locis, & in multis etiam Germaniæ nostræ hortis.

TEMPS.

STICHAS

Stichastrum.

TEM P V S.

A Floret eo quo Lauandula tempore, nimis ante Solstitium aestiuum, hoc est, Junio mense.

TEMPERAMENTVM.

Stoechadis qualitas gustu quidē amara est, & mediocriter subadstringens. Temperamentū uero compositum ex terrena essentia frigida exigua, unde sanè adstringit; & ex tenui, altera, quæ terrena est, copiosiore, à qua utiq̄ amara est.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Decoctum eius, quemadmodum & Hyssopi, ad thoracis uitia efficax est. Miseretur antidotis utiliter.

EX G A L E N O .

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborare, & tum omnia viscera, tum totum corpus est nata.

E X P L I N I O .

Menses cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoq; miscetur.

DE STRVTHIO ▶ CAP. CCXCIX ▶

N O M I N A .

TP O Y Θ I O N Græcis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Condisi, nonnullis herba fullonum, uulgò Saponaria, Germanis Seyffenkrant dicitur. Vnde uero Græci hanc herbam Struthiū appellauerint, non satis constat, nisi forte à foliorū positura, quæ auium alas quadantenus imitant̄, nomen illi indiderint. Nam gens ea σπόθη & σπόθιον passerem, & minores alias aues appellat. Vel forsitan quod Venerem stimulet. Græci B enim, ut dictum est, σπόθη passerem uocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in Venerem procliuiores homines σπόθη, quasi passerem uocant. Porrò strutheum, ut est apud Festum, nuncupant obsecnā uirilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus passerem pro uirili membro in suis uersibus usurpare uidentur. Lanariam uero dixerūt, quod ad candorem & mollitiem lanarū ea uia fuerit antiquitas. Nam cum succidæ lanæ cœypo spurcatæ colores respuerent, prolutæ huius radicis succo, ad quoscunq; suffectus imbibendos præparabantur, quibus cœypum erat impedimento. Sic sordescentes lanas ueteres hac herba eluebant, ad munditię contrahendam, quæ primum ab infectoribus quærebatur, sordidis colores aspernantes. Sic quoq; à præcipua & utiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentiorib. dicta est, quoniam eluendis uestimentorū maculis, sordibusq; lanarum expurgandis, saponis uicem exhibit. Herba autem fullonū nominata est, quod ea interpollandis uestibus, & mangonio poliendis fullones utantur.

F O R M A .

Struthion herba est caule lanuginoso, folijs oleæ prodeuntib. ex interuallo quasi geniculatim, plerunq; quinis in unum coëuntibus, in summo coliculorū floribus candidis: radice, quam summo cespite non in altum ultrò citroq; per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

L O C V S .

Nascitur in Asia Syriaq; saxosis & asperis locis præcipue. Nunc in hortis qui busdam plantatur.

TEM P V S .

Floret æstate, Junio maximè mense, sed per duos cōtinuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum temperamento, ex quarto quodammodo ordine,

VIRES.

Radicula.
Lanaria.
Condisi.
Saponaria.
Struthium unde
nominatum.

Lanaria cur
dicta.

Radicula quare
appellata.
Saponaria cur
uocata.
Herba fullonum.

780

STRVTHIVM

Geyffenkraut.

sub oleptinaxo dñeble p
encligit in obloca omtia b
imn hignol n... o... o... o... o...

A

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Radix eius acris est, urinam cit, iecinorosis auxiliatur, tussi & orthopnceis cum melle cochlearis mensura sumpta. Aluum subducit. Eadem cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per urinam exturbat. Lienem induratū minuit. Subdita menses elicit, & foetum manifestē enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in uino elixa, tubercula discutit. Miscetur præterea collyrijs & malagmatis quæ ad claritatē oculorū conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

E X G A L E N O .

Struthij radice potissimū utimur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat, ideoq; sternutamenta mouet, ceu cætera omnia quæ gustu acria sunt, & temperamento calida.

E X P L I N I O .

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum; item thoracis uitij. Vrinam cit, aluum soluit, & uuluas purgat. Ea & ex melle prodest magnificè ad tussim orthopnceæ cochlearis mensura. Cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitq;. Panos discutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis & collyrijs, claritatis causa. Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lieni quoq; ac iecinori, Eadē pota denarij unius pondere ex mulsa aqua, suspriosos sanat.

D E S C I L L A ▶ C A P ▶ CCC ▶

N O M I N A .

B K I L A A Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis uocatur. Germanis autem Meerzwibel.

F O R M A .

Scillæ radix cæpæ modo multipliciter tunicata corticosaq;, ex qua prius, ut in croco, caulis prosilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens insidit, qui cum senuerit folia demum multis post diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, cæpitia quadam specie, & pleraq; ex ijs in terram deflexa.

L O C V S .

Scilla undique, ut cæpæ & allia, prouenit.

T E M P V S .

Scillam ter florere, triaç tempora sationū ostendere, Theophrastus libro septimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentū, arandi primum tempus significare scribit, secundū medium, tertiu nouissimū. Quot enim fuerint isti, totidem & arari tempora fermè occurront. Scillæ præterea flos, ut est Berytius autor, uirgata specie profiliens, modò celeriter nō emarcescat, largos frugum prouenus, ac uberem annonam nobis promittit.

T E M P E R A M E N T U M .

Admodū incidentem facultatē obtinet, non tamen admodū calidam, sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat excalfacientiū.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Vim acrem & feruentē habet. Assata uero multiplicē obtinet usum. Pasta aut luto oblitera, in clibanū coniçitur, aut carbonibus obruitur, donec circunlita pasta sufficienter tosta fuerit. Qua amota, si non emollescat, altera pasta aut luto circunlinetur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non assatur, noxia magis est, præsertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanū coniecta. Sumitur ex ea, abiectis extimis partibus, quod maximè mediū est, quod concisum, effusa priore aqua, coquitur, nouaq; superinfusa usq; dum nec amaritudinē, neque

uu acri-

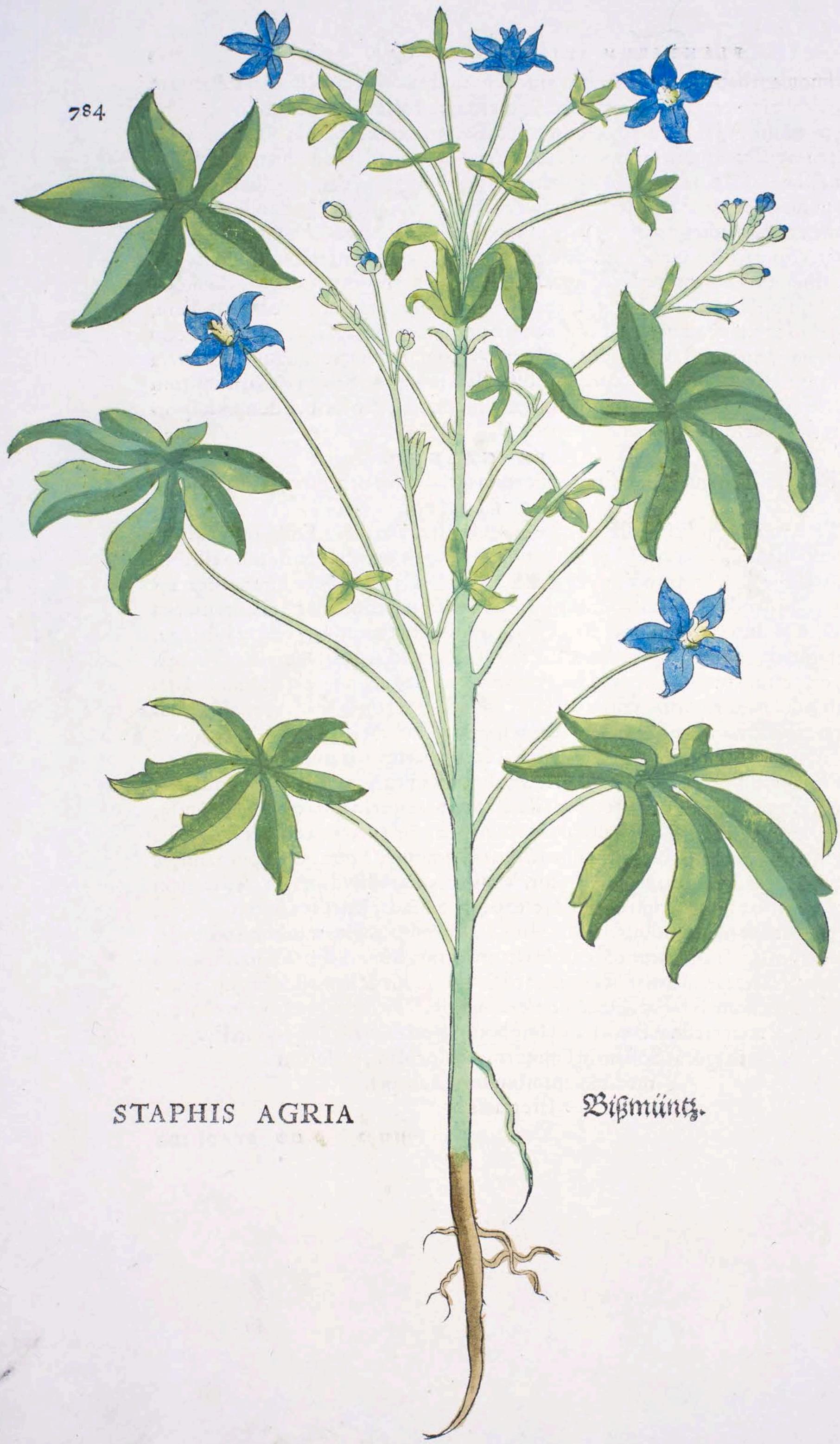
A acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in umbra dissecta, & lino traiecta, ita ut ne taleolæ inuicem se contingant. Sic igitur secta, ad oleum, uinum, acetumq; scilliti cum utimur. Ad rimas uero pedum crudæ Scillæ interanea pars in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta imponit. Decocta in aceto demorsis à uipera cataplasmata est. Assæ eiusdæ pars una tosti salis partibus octo subigitur, daturq; iejunis cochlearis unius duorum pondere ad emolliendæ aluum. Additur potionibus & odramentarijs medicamentis, & ijs cum quibus urinam ciere uoluerimus, hydropericisq; & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in ueteri tufsi, asthmaticis, cruenta reijcientibus. Trium uero obolorum pondus in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturq; in cibo ad eadem, maximè coctionē adiuuans. Strigmentitia per aluum dicit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillæ usus ijs, quibus interaneū aliquod exulceratum erit. Prodest uerrucis & pernionibus assam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspenfa tota amuletum est.

EX GALENO.

Præstat assam aut elixam sumere; sic enim uirium eius uehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina alba est quæ masculus, fœmina nigra. Scilla quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquū è uino est, confutum suspendit lino modicis interuallis, postea arida frusta in cadum aceti quam asperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte uas cōtingant. Hoc fit ante Solstictium diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem accipientibus. Post eum numerū dierum tollitur uas, Scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorē aciem facit. Salutare est stomachi laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta uis est, ut auidius haustum extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingivis & dentibus, uel per se cōmanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguæ quoq; recens subiecta præstat ne hydroperici sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ conſciatur in clibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis. Et cruda siccatur, deinde cōciditur, coquiturq; in aceto, tum serpentium iſtibus imponitur. Tosta quoq; purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Usus sic coctæ ad hydropericos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potę. Item ad spleneticos & stomachicos, si non sentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuſim ueterem cum suspicio. Discutit & ex folijs strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures capitum, & ulceræ manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè uti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cotta, & mixta resinæ. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine ianuę suspensam, malorum medicamentorum introitum pelere tradit.

N O M I N A .

ΤΑΦΙΣ ἀγρία Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphisagria, Germanis Bisshūng. Pedicularis autem Pituitariaç Latinis à uiribus quas habet, dicta est: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur, & cōmanducata feroare multam pituitam trahit.

Pedicularis qua
re dicta.
Pituitaria unde.

F O R M A .

Folia habet Labruscæ, incisuris diuisa, coliculos rectos, molles, nigrosç, flores Isati similes, semen in uasculis uiridibus similibus Cicerí triangulū, asperum, in nigro subrufum, intus candidū, gustu acre. Hæc descriptio herbæ huic cuius hinc effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantum exceptis, qui minimè Isati similes sunt, neqz in colore, necz in quantitate. Isatis enim flores lutei sunt, & exigui, huius contrà subcæsi, ac multò maiores, ut hinc ferè suspicer eam herbam non esse quam ueteres pingunt Staphida agrian. Cæterū cum proximè tamen ad picturam accedit, neque uiribus distet admodū, inter Staphidis agrias species recte à plerisç hodie herbarię rei studiosis cōnumeratur. Folia enim fert pleruncz septem, aliquando etiam paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis semen triquetrum, in nigro subrufum, intus candidum, gustu acre, ita ut illi omnes notæ, demptis floribus, respondeant,

L O C V S .

Nascitur, Plinio authore, in opacis. Ea cuius picturam exhibemus, nunc passim in hortis plantatur.

B

Floret æstate.

T E M P V S .

T E M P E R A M E N T V M .

Quum urendi uim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse excalfacentium & desiccantium.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Eius grana quindecim si quis trita in aqua mulsa dederit, crassa per uomitū purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam assidue attendere oportet, & aquam mulsam potuī dare, quod strangulationis pericula inferant, & fauces deuant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculationi, pruriginis & scabiei auxiliatur. Plurimā cit pituitā cōmanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea colluantur, subuenit. Ginguarū rheumatismū sistit. Vlcera oris, aphthas nominant, cum melle sanat. Miscetur præterea urentibus malagmatis.

E X G A L E N O .

Vehementer acrem obtinet facultatē, adeò ut ex capite purget pituitam, absterget ualenter. Itaqz ad scabiē accōmodata est. Sed & urendi uim aliquam habet.

E X P L I N I O .

Nucleis eius ad purgationes uti non censuerim propter ancipitē strangulationē, nec ad pituitā oris siccandā; fauces enim laedunt. Phthiriasī caput & reliquū corpus liberāt triti. Facilius admixta sandaracha. Item pruritu & psoris. Ad dentiū dolores decoquuntur in aceto. Ad auriū uitia, rheumatismū ginguarū, ulcera oris manantia. Flos tritus in uino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam uim ardoris. Quidam eam Pituitariā uocant, & plagi serpentium utiqz ilinunt. Item phthiriasī, qua Sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoqz in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus. Resistitur Staphidis agrias succo, cum oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam uestes eo tædio liberat.

SESELI
MASSILIENSE.

Gesel.

DE SESELI MASSILIENSIS

C A P . C C C I I .

787

N O M I N A .

ΕΣΕΛΙ το μασσαλεωτηριον Græcis, Seseli Massiliense Latinis, officinis Siler *Siler montanus.* montanū dicitur. Semen tamen quod à seplasarijs hoc nomine uenditur, non Massiliensis, sed, si amaritudinē respicias, Æthiopici, uel, quod magis uero simile est, Peloponnesiaci (neutrīus enim integrā imaginē uidimus) Seseli semen est: latius enim, odoratius, & carnosius Massiliensi existit. Germanis incognita hactenus planta fuit, ob id Sesel recte illam appellabunt.

F O R M A .

Folia gerit Fœniculi, crassiora tamen. Caulem uegetiore, umbellam Anetho similem, in qua semen est oblongum, angulosum, & degustanti confessim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioscoridis deliniatiōne satis constat stirpem, cuius picturam damus, esse Seseli Massiliense, quod huic nimirum, nulla prorsus nota reclamante, tota descriptio suffragetur. Quid multa & dato etiam quod singulæ illi non responderent note, tamen cum eas quas ueteres Seseli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo usurparetur.

L O C V S .

Optimū iuxta Massiliam, teste Dioscoride, Galliæ urbem nascitur, unde etiam cognominatū est Massiliense. Prouenit autem alijs quoq; in locis calidioribus, & nunc in plerisq; Germaniæ hortis, sed non nisi satum & cultum.

T E M P V S .

Floret æstate, & semen subinde producit.

T E M P E R A M E N T U M .

Calefacit & desiccat in secundo ordine.

B

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Semen & radix calefaciendi uim obtinent. Stranguriæ, orthopnœæ, uteri suffocationibus & comitalibus pota medentur. Menses & foetus ex utero ducunt. Internæ omnibus profund, & diutinas tusses sanant. Ipsum semen cum uino potum coctioni confert, tormina discutit, & epialis febribus utile est. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & uino bibitur. Datur capris alijsq; quadrupedibus bibendū, ut partus iuuet.

E X G A L E N O .

Seseli & radix & semen usque adeo excalfacit, ut admodum urinā mouere queat. Sed & tenuium est partium, ut & comitalibus, & orthopnœis competit.

E X P L I N I O .

Prodest homini ad tuſsim ueterē, rupta, cōuulſa, in uino albo potum. Item op̄iſhotonicis, & iecinorū uitijſ, & torminibus, & stranguriæ, duarum aut trium ligularum mensura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedum. Hoc maximè pasci dicuntur ceruæ paritæ. Illinitur & igni sacro. Multum in summo cibo concoctionibus confert, uel folio, uel semine. Quadrupedum quoque album fistit, siue tritum potui infusum, siue mandendo cōmanducatum ē sale. Boum morbis medetur, uel si contritum infunditur.

NOMINA.

*Sanguisorba cur
dicta.*

*Error eorum qui
Pimpinellā cum
Sanguisorba con
fundunt.*

VVM ignoraremus quo nomine stirpem hanc ueteres Greci & Latini, si modo ijs cognita fuit, appellant, maluimus interea uulgari uti nomen clatura, donec aliud certius nomen inueniremus. Elatinen tamen esse iudicarem, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque pusilla, neq; pilosa, neq; rotunda, sed mucronata esse uideantur, certi statuere nihil possum. Sanguisorba uero dicta est haec herba, non quod uulneribus iniecta ferrū & spicula facile & citra sensum doloris exigat, ut nonnulli arbitrantur: id ipsum enim non posse mirifica quae illi inest adstringendi facultas abunde ostendit: sed potius quod ei in sistendo sanguine undecunq; emanarit, mira admodū insit efficacia, adeò ut hunc ipsum quasi absorbere uideatur. Erroris autem huius nulla alia causa est, nisi quod hanc stirpem multi cum ea quae hodie Pimpinella uocatur, confundant, quae certè propter caliditatē quam obtinet haud exiguam, quandā etiam trahendi facultatē habere uidetur, adeò ut infixa corpori extrahere facile queat. Quod uero cum Pimpinella confuderint non alio factum est nomine, quam quod huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quae itidem ut haec serrata sunt, accedere uidentur. Sed haec confusio non caret errore, ut paulo post dicemus. Germanis haec herba Röblestraut / à capitellis quae rufescens punctis maculata sunt, dicitur. Nonnulli etiam Germanorum Hergots bårtlin nominant. Quidam etiam à sistendo sanguine Blüttraut.

GENERA.

Duo sunt eius herbæ quae Sanguisorba uocatur genera. Vna enim maioribus *Sanguisorba* constat folijs ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoq; ab hac foliorū forma maior. Altera minoribus folijs, coliculis autem maioribus esse deprehenditur, quare ab ista foliorū effigie recte minor appellari potest, ut inter eas aliquod discriminem esse herbariæ rei studiosi hac ratione animaduertant.

FORMA.

Herba est à radice crassa & longa, statim foliosa, minor potissimum, coliculos habens plurimos rubentes, folia aspera, in extremitatib. latè crenata & serrata, in summo coliculorū capitella rufescens punctis maculata, quae si hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam ostendentes.

LOCVS.

Nascuntur locis incultis, aridioribus, & soli expositis. Vnde iterum colligere licet non esse Elatinen, utcunq; à facultatibus illius non discrepet, quod Dioscoride & Plinio testibus, Elatine in cultis & segetibus proueniat.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTUM.

Gustantibus adstrictionē haud uulgarem ac uiscositatem herba præ se ferre uidetur. Quapropter siccum admodum consistentia nausta est, simulq; corpora contrahere, & constringere potest, atque adeo emplasticam, eo quod glutinosa sit, facultatem obtinet.

VIRÉS.

Ex ijs quae diximus abunde constat utraque Sanguisorbam in restringendis ac supprimendis sanguinis profluuijs esse efficacissimas, adeò ut nonnulli constanter afferant, eas etiam manibus gestatas sanguinem undecunq; manantē sistere posse. Experientia certè compertū est ad muliebre profluuiū sanandū, nullum posse repe riri præsentius ijs stirpibus præsidū. Glutinant etiam uulnera illarū folia, carcinomatisq; & fistulis medentur. Generosum deniq; ac strenuum remediū easdem esse addy.

A ad dysenterias, & reliquos uentris fluxus, si ex aqua aut uino bibantur, nemini non notum est. Quid multa: Elatines herbae, cuius certe haec duæ stirpes genus esse uidentur, facultates habent. Quare toto cœlo errant qui herbas has, ut suprà etiam Pimpinella nō solum facultatibus, cōmemoratum est, cum Pimpinella confundunt, quod haec ipsa acris admodū sit uerum etiam forma à Sanguisore ba diuersa.

DE SCOLYMO ▶ CAP. CCCIII ▶

NOMINA.

KOΛΥΜΟΣ Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cina-
ra dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta uoce nominent, primam
uocis syllabam articuli uice præponentes. Alij paulò rectius Alcocalum
uocant: Cocali siquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum si-
mile est, uenit. Nunc uulgo herbariorū ab articulo statim duabus interiectis literis
Articocalus, aut expuncta uocalia, Articoculus, uel magis curtato, ut ferè sit, uoca-
bulo, Articols uel Articoca nuncupatur. Germani in star uulgi Articoca nomina-
bunt, aut Strobildorn. Strobilum autem Romani hanc stirpem non alia ratione
dixerunt, quām quod eius capitulum, ut diximus, structili nucleorū serie pineam
nucem referre uidetur. Cinaram uerò sunt qui appellatā putent, quod satum & cul-
tum cineribus gaudeat. Alij à Cinara potius puella, quæ in eius speciei Carduum
mutata est, dictam esse uolunt.

FORMA.

B Folia habet Chamæleontis, & spinæ albæ uocatæ similia, nigriora tamen ac crassiora. Caulem emittit oblongum, foliosum, in quo capitulū spinosum. Radicē uerò nigram & crassam. Haec Dioscorides. Cæterum caput eius & uertex in squarosum extuberat globum, corticosis unguibus turgentē, spicisq; squamatim coagmentatum, quorū orbis exterior uiret, interior niueo candore nitescit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput uetustate tandem dissilit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Nos tamen integrā Scolymi faciē ac pīcturā hoc tempore dare non potuimus, quod primo anno fructum suum nō ostendat. Curabimus autem alio tempore ut studiosi integrā eius habeant pīcturam.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, in Germania prouenit Cinara, nisi sata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, uerè Cinara existit. Quod ideo monendum esse duximus, quia inter Græcos esse constat, ut est Paulus & Aëtius, qui Scoly whole à Cinara discriminat. Non est autē aliud inter eas stirpes discriminem, quām quod Scolymus ferus est & sylvestris, Cinara uerò domita cultu, ideoq; à nonnullis Carduus altilis nominatur.

TEMPVS.

Quum Solsticiū æstiuū agitur, Scolymi flos erumpit, Hesiodo in lib. iij. cui titulus Opera & dies, teste, qui ea florente cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audiissimas, uirosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, actoto corpore p̄ae Sirij æstu arescentibus, scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ secundum qualitatē editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentū indicat, siccum uerò in secundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolentiā alarū, & totius corporis emendat. Item si decocta in

SCOLYMVS

Strobildorū.

Acta in uino bibatur. Vrinā etiam copiosam fœtidam pellit. Herba cum recens nascitur tenerescitue, asparagorum modo in olera transit.

EX GALENO.

Scolymi radix copiosam urinam graueolentē elicit, si quis eam in uino coctā bibat: ideoq; graueolentiā sanat, tum alarum, tum totius corporis. Atq; hoc sanē medicamento ex tota inest essentia, utpote eius succo existente purgatorio. Et in libro secundo de alimentorū facultatibus: Praui succi edulium est Cinara, præcipue cum iam durior euaserit: tum enim biliosi humoris copia abundat, totaq; eius substantia durior existit, adeoq; ut ex ipsa melancholicus, ex succo uero eius tenuis & biliosus humor producatur. Proinde coctam edere præstiterit adiecto Coriandro, deinde ex oleo, garo, uinoq; sumatur. Si tamen in patina aut sartagine ad esum præparetur, absq; ijs comedatur. Plerique enim sic eius ueluti cacumina comedunt, quæ spondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipue traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerē stimulare in uino, Hesiodo & Alceo testibus, qui florente ea cicadas acerri mi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, uirosq; in coitu pigerrimos scripserē, uelut prouidentia naturae hoc adiumento tunc ualentissimo. Item graueolentiā alarū emendat radicis emedullatæ uncia, in uini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieuno, itemq; post cibum cyathis singulis pota. Mirū est, quod Xenocrates promittit experimento, uitium id ex aliis per urinam effluere.

DE SPHATVLA FOETIDA.

CAP. CCCV.

B

NOMINA.

HERBA quam officinæ Sphatulam fœtidam uocant, quod grauem ex Sphatula fœtida halet odore, quomodo ueteribus sit appellata nondum certò scire possum. Nomen quidem ipsum Xiphij seu Gladioli speciem esse docet: Sphata. Sphata siquidem Latinis gladium significat. Non esse autem Xiphium radix eius euidenter admodū ostendit, quæ non est bulbosa, nec gemina, ita ut altera alteri insidet, sed capillamentis fibrata. Necq; etiam Sparganiū esse partim folia eius quæ in terram non procumbunt, partim etiam semina, quæ non in pilulis, sed folliculis aut siliquis profert. Non uidetur etiam esse Xyris, quod illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula uero fœtida nec longam nec rufam, sed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid sit gentilem ijs esse foliorum similitudine constat. Germani eam Mandlestraut/ à necandis cimicibus appellant.

FORMA.

Folia Iridi similia habet, minora tamen & angustiora. Caulem ex se mittit, in cuius summo folliculos aut siliquas Pæoniæ feminæ non dissimiles profert, quibus dehiscentibus semen in ijs appetet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa sepes & dumeta nascitur, frequens in Italia, nusquam tamen in Germania, quod sciam, nisi sata prouenit.

TEMPVS.

Fructum seu siliquas suas autumno profert, ac subinde in ijs, ubi dehiscunt, semen ostendit.

TEMPERAMENTUM.

Vehementer acrem qualitatē obtinet, adeo ut gustata, fauces quasi urere uideatur. Proinde calidam & siccum admodum esse constat.

SPHATVLA

FOETIDA.

Wandkleuskraut.

VIRES.

Non multum à Staphidis agriæ viribus abesse appetet: ualenter enim abstergit. Hinc ad scabiem, eius potissimum succus, abigendam utilis est. Surculos etiam & spicula, perinde atque Xiphium & Xyris, sine dolore extrahit. Cimices quoque necat atque fugat.

DE TRICHOMANE CAP. CCCVI

NOMINA.

PIXOMANE ^Σ grecè, Trichomanes, Capillaris latinè uocatur. Of-
ficiis Polytrichon falso dicitur; id enim nominis Adianto herbe, ^{Polytrichon offi-}
 quam hodie Capillum Veneris uocant, Dioscoride & ueteribus ^{cinarum,}
 alijs testibus, debetur. Germanicè Widertodt oder Abthon ap-
 pellatur. Trichomanes autē à facultate sua Græci nominauerunt, ^{Trichomanes}
 quod scilicet fluentem capillum expleat, & subnasci faciat: ^{μανὴρ cur dictum,}
 enim ea gens rarum uocant, ^{τριχή} autem capillum. Hoc etiam nomine Capilla- ^{Capillaris.}
 rem Latini dixerunt.

FORMA.

Filici simile est Trichomanes, paruum admodum. Ex utracq; parte ordine quo-
 dam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, splen-
 descentibus, subnigris & austeri. Cuius equidem descriptionis notæ omnes, nulla
 penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon uocant, pulchre
 quadrant. Siquidem cauliculis iunceis, quincuncialibus, à radice statim penè folia-
 tis constat, folijs rotundis, lenticulæ forma, aduersis inter se pediculis, ramulis sub-
 nigris & nitentibus, sine flore, sine semine.

LOCVS.

Nascitur in palustribus atque umbrosis locis, humentibus muris, & iuxta fon-
 tes, haud secus atque Adiantum.

TEMPS.

Carpitur æstate & autumnī initio.

TEMPERAMENTUM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, uerum desic-
 cat, extenuat & digerit.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Eadem potest quæ Adiantum. Cum itaque Adiantum aliunde in Germaniam
 sit deportandū, & Trichomanes paßim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti.
 Et consultius multò ut Trichomane utantur officinæ, quām Adianto adulterino.
 Prodest igitur Trichomanis decoctū potum asthmaticis, dyspnoicis, felle suffusis,
 lienosis, urinæq; difficultatibus. Calculos frangit. Aluum fistit. Venenatorū morsi-
 bus, & stomachi fluxionibus in uino potum medetur. Menses & secundas ducit,
 sanguinis autem reiectiones fistit. Crudum illinitur uenenatorū morsibus. Alope-
 cias explet, strumas disiicit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano,
 myrtino, fusino, aut hyssopo & uino capillos defluentes continet. Decoctū etiam
 eius cum lixiuio & uino si eo abstergantur, idem potest.

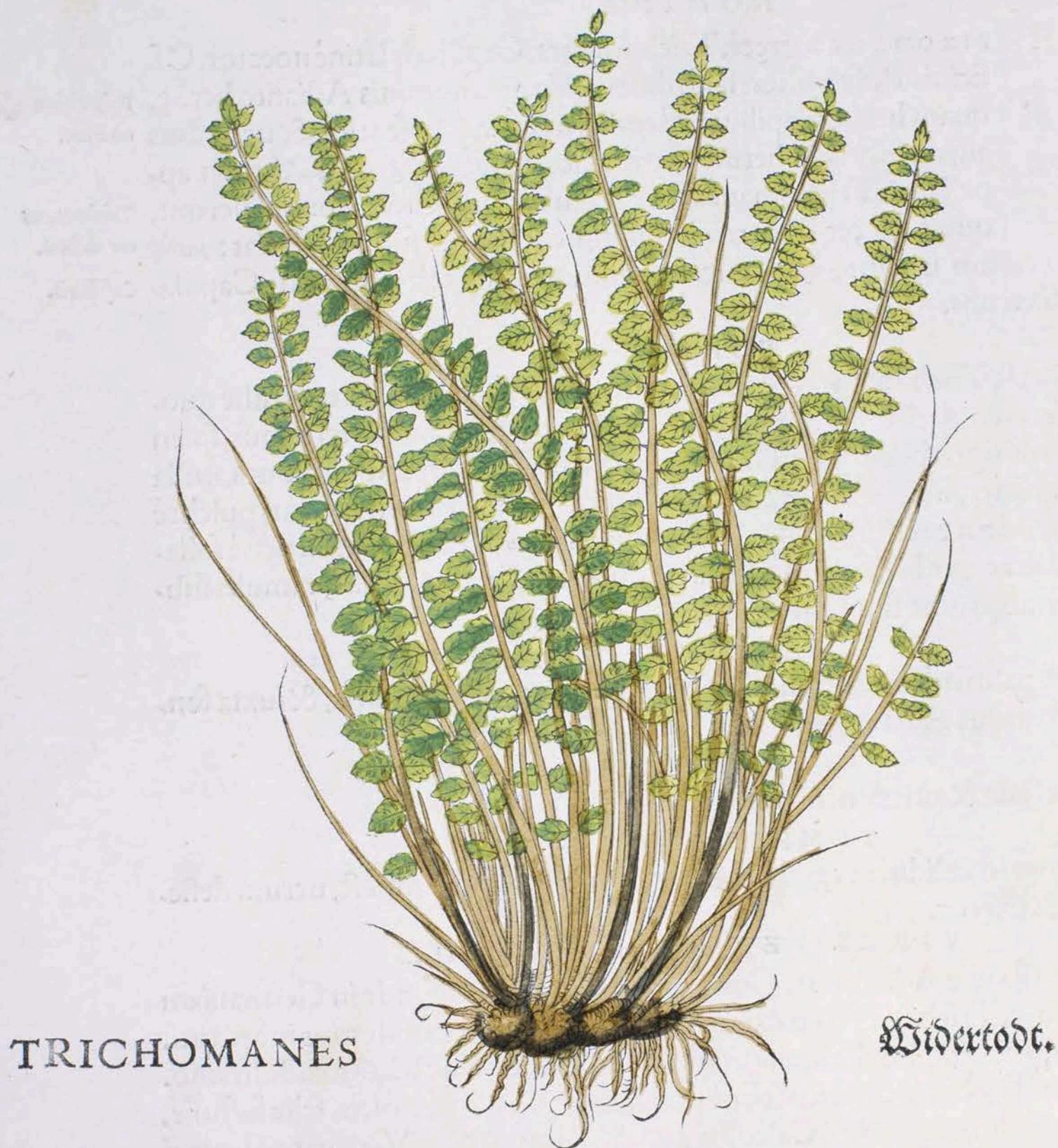
EX GALENO.

Alopecias densat, & strumas & abscessus discutit, lapidesq; frangit potum. Vi-
 scorum crassorumq; ex thorace pulmoneq; excretionibus non mediocriter con-
 fert. Ventris profluuiū fistit, nullam tamen manifestam caliditatē affert, sicut nec
 frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq; utique nigrum. Qua de causa potius
 quād quod in faxis nasceretur, & à nostris Saxifragum appellatum crediderim.

xx 2 Bibitur

TRICHOMANES

Widertodt.

A Bibitur è uino quantum terni decerpere digiti. Vrinam cident. Serpentium & araneorum uenenis resistunt. In uino decocti aluum fistunt. Capitis dolores corona ex ijs sedat. Contra scolopendræ morsus illinuntur, crebro auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas discutiunt, furfuresq; in facie, & capitum manantia ulcera. Decoctum ex his prodest suspriosis, & iecinori, & lieni, & felle suffusis, & hydropicis. Strangurię illinuntur, & renibus cum Absinthio. Secundas cident & menstrua. Sanginem fistunt ex aceto, aut Rubi succo poti. Infantes quoque ulcerati perunguntur ex ijs cum rosaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidē cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugosus fiat, præstare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq; esse utilissimos.

DE TELI CAP. CCCVII

NOMINA.

HΛΙΣ, κεραῖς, αὐγόνωρ, βόκηρ Græcis, Fœnumgræcum Latinis: officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis Bockshorn/ oder Kühorn dicitur. Magna græcarum appellationū pars à siliquarum quas producit figura desumpta est: hę enim corniculis similes existunt. Hinc Ceratis à cornu simpliciter dici coepit: κέρας enim Græcis cornu est. Aegoceros autem à caprini cornu similitudine, quemadmodum à bubuli Buceros, quod sanè nomen Theophrastus libro quarto de historia plantarum illi imposuit. Cum itaque corniculis similes habeat siliquas, factum est ut illam Columella simpliciter Siliquā nominauerit, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

B

F O R M A.

Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio pené Trifolijs, flore candido & exiguo, semine in siliquis oblongis, ac cornu instar incuruis fuluo. Radice subrotunda & oblonga innititur.

L O C V S.

Satum Fœnogræcum passim ferè prouenit.

T E M P V S.

Iunio & Julio mensibus floret, & unà siliquas producit. Semen tamen in Augusto maturum legitur.

T E M P E R A M E N T U M.

Fœnumgræcum calidum est secundi ordinis, desiccatur primo.

V I R E S. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & disiuciendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammaciones quæ intus forisq; sunt si cum aqua mulsa decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto subacta & illita minuit. Decoctū eius insessu ad muliebria mala, quæcunque per inflammaciones aut præclusiones consistunt, utile est. Expressus Fœnogræci in aqua decocti succus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anserino adipe pessi uice apponitur, loca quæ iuxta uterus sunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodest. Decoctū eius aduersus tenses, & grauiter olentia dysentericorū excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

EX G A L E N O.

Fœnumgræcum feruentes inflammaciones irritat. Quæ uero minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX A E T I O.

Fœnumgræcum habet etiam abstergendi uires. Varijs modis comeditur, sed copiosius sumptum caput tentat. At tremor decocti Fœnogræci cum modico melle

798

FOENOGRAEVM

Bockshorn.

A exhibitus, omnes deprauatos intestinorū humores educit. Permodicū esse oportet quod permiscetur mel, ne erodat. In diuturnis uerò doloribus qui sine febri thoram infestant, pingues simul palmulæ elixantur, inde succo expresso melleq; admixto suppositis carbonibus rursus decoquuntur usq; ad congruam consistentiam. Datur id diu ante cibum, obseruariq; oportet ne ihs exhibeatur quibus facile caput dolet; palmulæ enim capitī infestæ sunt.

EX PLINIO.

Vis eius siccare, mollire, dissoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis subuenit; siue duritia, siue tumor, siue contractio sit uulnus, fountur, insidunt. Infusum quoq; prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impositum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctū. Diocles difficile parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritum in nouem cyathis sapæ ad tertias partes bibere, ut qui biberent in calida lauarentur. Et in balneo sudantibus dimidiū ex reliquo iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio. Farinā Fœnogræci cum hordeo aut lini semine decoctam aqua mulsa cōtra uulnus cruciatus subiecit. Itemq; imposuit imo uentri. Lepras, lentigines, sulphuris pari portione mista farina curauit, nitro antē preparata cute, saepius die illinens, perungiq; præcipiēs. Theodorus Fœnogræco miscuit quartā partem purgati Nasturtij acerrimo aceto ad lepras. Damion Fœnigræci semen acetabuli dimidia mensura cum sapæ & aquæ nouem cyathis ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitaſ quin decoctū eius utilissimum sit uulnus, interaneisq; exulceratis, sicuti semen articulis atq; præcordijs. Si uerò cum Malua decoquatur, postea addito mulso potus, ante cætera uulnus interaneisq; laudatur: quippe cum uapor quoque decocti plurimū proſit. Alarum etiam graueolentiā decoctum Fœnogræci semen emendat. Farina porriginis capitī furfuresq; cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axunia genitalibus medetur. Item parotidi, podagre, chiragre, articulis, carnibusq; que recedūt ab ossibus. Aceto uerò subacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantum. Carcinomata subacta ex uino purgat, mox addito melle persanat. Sumitur & sorbitio ē farina ad pectus exulceratū, longamq; tuſim. Diu decoquuntur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE TELEPHIO ▶ CAP. CCCVIII ▶

NOMINA.

ΗΛΕΦΙΟΝ, ἡ ἀλεφιον Græcis, Telephiū & Illecebra Latinis, officinis & uulgo Crassula maior appellatur. Sunt qui Fabam crassam, à foliorū quam cum faba habent similitudine, nominēt. Germanis Wundkraut / Knabentraut / Fozzwang / Fozzwein dicitur. Telephiū uerò dictum est, quod ulceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Mysiae rex ab Achille uulneratus consenuit, quæ eam etiam ob rem Telephia uocantur, auxiliatur.

Crassula maior.
Faba crassa.

Telephium unde dicatum.

Telephia ulcera.

GENERA.

Dioscorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephiū album nominare placuit, germanicè Wundkraut das weible. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me uidisse memini. Damus pro illo Telephiū purpurascens, floribus emicans, quod ad differentiā prioris Telephiū purpurascens appellare uoluimus, germanicè Wundkraut das mennle. Præter flores qui in primo candi- disunt, in hoc autem purpurascentes, foliorum etiam colore differunt, qui in candido uiridis & herbaceus existit, in purpurascente autem paulò pallidior. Cætera omnia in ihs similia apparent, folia potissimū, que fabacea prorsus sunt, nisi quod pinguiora, & crassiora existunt.

800

TELEPHIVM
ALBV M.

Wundkraut weible.